

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Péče o dítě v pojetí soudní judikatury

Mgr. Petra Holíková

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická
Katedra ústavního a evropského práva
Magisterský studijní program „Právo a právní věda“
obor „Právo“

Vedoucí práce:
JUDr. Zuzana Vostrá, Ph.D.
Katedra ústavního a evropského práva

Diplomová práce
Péče o dítě v pojetí soudní judikatury

Mgr. Petra Holíková
Plzeň
2022

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím pramenů
a literatury uvedených v bibliografii.

V Hluboké nad Vltavou dne 29. 3. 2022

.....
Mgr. Petra Holíková

Poděkování

Tímto bych chtěla v první řadě poděkovat vedoucí diplomové práce JUDr. Zuzaně Vostré, Ph.D. za její odbornou pomoc a dále mé rodině za podporu během celého studia.

Obsah

ÚVOD	1
1 RODIČ A DÍTĚ	3
1.1 RODINA A JEJÍ VYMEZENÍ.....	4
1.2 VZÁJEMNÉ POVINNOSTI A PRÁVA	6
1.2.1 POVINNOSTI A PRÁVA RODIČŮ VŮČI DÍTĚTI	7
1.2.2 POVINNOSTI A PRÁVA DĚTÍ VŮČI RODIČŮM.....	11
2 RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST	14
2.1 PÉČE O DÍTĚ.....	15
2.2 OCHRANA DÍTĚTE.....	17
2.3 OSOBNÍ STYK S DÍTĚTEM.....	17
2.4 ZAJIŠŤOVÁNÍ VÝCHOVY A VZDĚLÁNÍ DÍTĚTE	19
2.5 URČENÍ MÍSTA BYDLIŠTĚ DÍTĚTE	21
2.6 ZASTUPOVÁNÍ DÍTĚTE	22
2.7 SPRAVOVÁNÍ JMĚNÍ DÍTĚTE.....	23
2.8 PARTICIPAČNÍ PRÁVA DÍTĚTE.....	26
3 PÉČE O DÍTĚ	28
3.1 FORMY PÉČE O DÍTĚ.....	31
4 ZÁJEM DÍTĚTE JAKOŽTO KRITÉRIUM USPOŘÁDÁNÍ POMĚRŮ	33
4.1 KRITÉRIA PRO USPOŘÁDÁNÍ POMĚRŮ	34
5 SPOLEČNÁ PÉČE RODIČŮ	38
6 STRÍDAVÁ PÉČE RODIČŮ	41
7 SVĚŘENÍ DO PÉČE JEDNOHO RODIČE	52
ZÁVĚR	58
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A DALŠÍ ZDROJE	62
RESUMÉ	67

Seznam použitých zkratk

OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
Listina	Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR
Úmluva o právech dítěte	Úmluva o právech dítěte vyhlášená Valným shromážděním OSN 20. 11. 1989 v New Yorku
Úmluva o styku s dětmi	Úmluva o styku s dětmi, vyhlášená jako sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 91/2005 Sb. m. s.
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních

ÚVOD

Rodinný život tvoří bezpochyby jednu z nejdůležitějších oblastí lidského života. Současné statistiky bohužel ukazují, že více než polovina manželství v České republice končí rozvodem. Zároveň z úhrnu rozvedených manželských svazků byla více než polovina s nezletilými dětmi.¹ S rozchodem partnerů, respektive rozvodem manželství, je pak neoddělitelně spjata problematika péče o děti. Právě na tuto problematiku a její právní úpravu, spolu s judikaturou, která ji podstatně rozvíjí, je diplomová práce zaměřena.

Stejně jako dospělí, i děti požívají ústavněprávní ochrany v podobě práva na zachování lidské důstojnosti² a na respektování rodinného života³. Je zřejmé, že děti nejsou schopny samy řádně pečovat o svá práva, a proto zákon toto privilegium svěruje jejich rodičům. Platí, že rodiče a děti mají vzájemná práva, ale také povinnosti, které vyplývají ze samotného rodinně-právního poměru. Vznik vzájemných práv a povinností mezi rodiči a dětmi se tak odvozuje od statusového vztahu rodič a dítě. Těmito právy a povinnostmi se zabývá kapitola první.

Vztah mezi rodičem a dítětem můžeme považovat za ústřední téma rodinného práva. Pomineme-li historický vývoj, kterým tyto vztahy procházely, lze konstatovat, že v současné moderní době jsou podoby těchto vztahů poměrně ustáleny. Ačkoliv jsou to vztahy soukromoprávní, je zřejmé, že v důsledku postavení dítěte a jeho závislosti na rodičích bude nutné mu poskytnout zvýšenou péči a ochranu ze strany veřejné moci. Jaké podoby tato ochrana může nabývat je předmětem právní úpravy rodičovské odpovědnosti, o které pojednává druhá kapitola této práce.

Ústředním pojmem této práce je péče o dítě. Je třeba však rozlišovat mezi péčí v širším smyslu a péčí v užším smyslu. Zatímco v jejím nejširším smyslu je péče o dítě jednou ze složek rodičovské odpovědnosti, kterou se zabývá kapitola druhá, v užším smyslu pak představuje péči osobní ve smyslu společné, střídavé a tzv. výlučné péče jakožto možné formy uspořádání rodinných poměrů po rozchodu rodičů, respektive rozvodu manželství. Těmito eventuálními formami péče o dítě se zabývá kapitola třetí. V těchto výše uvedených kapitolách si tak práce

¹ Rozvodovost. In: *Český statistický úřad* [online]. 2020 [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/142755448/1300692103.pdf/ac7c7bbe-d341-4f87-94fc-523de14a65b5?version=1.1>

² Čl. 1 a čl. 10 Listiny základních práv a svobod

³ Čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod

klade za cíl přiblížit čtenáři nejdůležitější aspekty dané problematiky, které jsou podstatné pro pochopení celého kontextu práce.

Klíčovým pojmem prostupujícím všemi variantami péče o dítě je nejlepší zájem dítěte, o kterém pojednává kapitola čtvrtá. Znalost významu tohoto pojmu, jakožto předního hlediska při rozhodování o příštích poměrech dětí a rodičů, pokládám za podstatnou pro samotné pochopení uvedené judikatury Ústavního soudu. Neoddělitelnou součástí této kapitoly pak tvoří jednotlivá kritéria formulovaná Ústavním soudem, která mají obecné soudy v řízení o úpravě výchovných poměrů v souladu s nejlepším zájmem dítěte brát v potaz.

Následující kapitoly jsou zaměřeny na jednotlivé tři hlavní formy péče o dítě – společnou péči rodičů, střídavou péči rodičů a tzv. výlučnou péči jednoho rodiče, jejich právní úpravu a podstatné závěry judikatury Ústavního soudu, a to v souladu s cílem této práce, kterým bylo charakterizovat tyto formy péče o dítě a nastínit postupně se vyvíjející, odbornou i laickou veřejností diskutovanou, judikaturu Ústavního soudu, zejména pak poměrně bohatou judikaturu stran střídavé péče a její kritické zhodnocení.

1 RODIČ A DÍTĚ

Vztahy mezi rodiči a dětmi, jejich vzájemná práva a povinnosti, byly upraveny již ve starém římském právu. Rodinu zde tvořil otec – hlava rodiny (paterfamilias), matka – manželka, synové, dcery, ale i děti a manželky synů a děti a manželky vnuků ze synů. Všichni byli podrobeni moci hlavy rodiny. Římské právo zakotvovalo otcovskou moc (patria potestas), skrze kterou hlava rodiny vykonávala v podstatě neomezenou moc nad celou svou rodinou a nad veškerým jejím majetkem. Také Obecný občanský zákoník z roku 1811, který vycházel z tradic právě římského práva, výslovně v ust. § 147 zakotvoval otcovskou moc. Vztahy mezi rodiči a dětmi, jejichž obsahem jsou vzájemná práva a povinnosti se na našem území v průběhu historie vyvíjely. K podstatné změně došlo přijetím zákona č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, který od tohoto římského institutu upustil a namísto něj v ust. § 52 stanovil, že nezletilé děti jsou v moci rodičovské, která dle ust. § 53 obsahovala zejména práva a povinnosti rodičů řídit jednání dětí, zastupovat děti a spravovat jejich majetek. Tato rodičovská moc měla být vykonávána tak, jak to vyžaduje zájem dětí a prospěch společnosti. Tento zákon zakotvil rovné postavení muže a ženy a již nečinil jakékoliv rozdíly mezi dětmi manželskými a nemanželskými.⁴ Rodičům přiznával práva a povinnosti starat se o tělesný a duševní rozvoj dětí, zejména pečovat o jejich výživu a výchovu, a to tak, aby byly náležitě připraveny přispívat svou prací podle svých schopností ku prospěchu celé společnosti. Toto ustanovení (§ 35) tak zároveň kladlo důraz na výchovu zaměřenou na to, aby byly děti vychovávány k prospěchu lidově demokratické společnosti. Při zkoumání historie právní úpravy rodinného práva si tak nelze nepovšimnout, že více než jiné právní odvětví bylo právě rodinné právo ovlivněno danou kulturou, náboženstvím, či politickou ideologií.⁵

Právo tedy vždy, ať už jakýmkoliv způsobem, upravovalo problematiku péče o nezletilé děti, která je bezpochyby jednou z nejpodstatnějších oblastí lidského života. Právní úprava má vliv na prostředí, ve kterém člověk vyrůstá a toto prostředí má pak spolu se vzájemným působením genetiky vliv na rozvíjející se osobnost dítěte. Zákonodárce pak má tímto způsobem de facto možnost legislativní úpravou ovlivnit rozvíjející se osobnost dítěte.

⁴Zuklínová in DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-187-3. s. 107.

⁵Westphalová in ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHALOVÁ, Lenka, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-179-3. s. 19.

1.1 RODINA A JEJÍ VYMEZENÍ

Vznik rodičovství a kdo je rodičem upravuje OZ kogentně. OZ v ust. § 775 stanoví, že žena se stává matkou dítěte, které porodila a muž otcem na základě jedné z domněnek otcovství (§ 776 a násl.). Takto vymezené rodičovství je rodičovství právní (de iure). Zákon tedy vymezuje, kterou ženu a kterého muže lze označit jako matku a otce dítěte a tím dává vzniknout příbuzenskému právnímu vztahu mezi matkou, otcem a jejich dítětem, který zahrnuje určité vzájemné povinnosti a práva. Platí tedy, že právní postavení rodičů, kteří nesou povinnosti a práva, které zákon s rodičovstvím spojuje, má jen ta žena a ten muž, které právní norma určí za matku a za otce.⁶ Vedle rodičovství právního však lze rozlišovat i rodičovství sociální.⁷ Při pokusu o vymezení rodiny tak lze vycházet z poznatků různých společenskovědních oborů jako je například sociologie či psychologie, které rodinu definují jako určité specifické lidské společenství, většinou pak dále rozlišují rodinu nukleární a vícegenerační. Právní předpisy však uvedené pojmy nerozlišují. Vymezení rodiny z pohledu práva je odlišné v tom, že se liší ve vazbě na to, zda se jedná o právo soukromé či veřejné. OZ v ust. § 771 definuje příbuzenství jako vztah osob, který je založen pokrevním poutem či osvojením. OZ také v ust. § 927 upravuje vztahy mezi dítětem a jinými příbuznými a dalšími osobami. Podle tohoto ustanovení mají právo stýkat se s dítětem osoby s dítětem příbuzné, a to ať už blízké či vzdáleně, dále také osoby dítěti společensky blízké, pokud k nim dítě má citový vztah, který není jen přechodný, a pokud by nedostatek styku s takovými osobami pro dítě znamenal újmu. Taktéž dítě má právo se stýkat s takovými osobami, pokud uvedené osoby se stykem souhlasí. Naproti tomu TZ v ust. § 125 hovoří o osobě blízké jako o osobě, která je příbuzná v pokolení přímém, osvojiteli, osvojenci, sourozenci, manželu a partnerovi. Jiné osoby v poměru rodinném či obdobném se mohou pokládat za osoby vzájemně blízké pouze tehdy, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní. Je tedy zajímavé, že OZ formuluje jinou, poměrně širší, konstrukci osob tzv. společensky blízkých. Zákonodárce tedy v rámci soukromého práva zjevně chápe právo dítěte na styk s jemu blízkými osobami širěji, než je tomu v právu veřejném.⁸

⁶DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-187-3. s. 69-70.

⁷Králíčková in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 207.

⁸SOVOVÁ, Olga a Dagmar ČISAŘOVÁ. *Rodina v novém soukromém právu: interdisciplinární právní pohled*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-569-1. s. 58.

Ústavní soud v jednom ze svých starších nálezů vymezil pojem rodina z právního hlediska tak, že se jedná o soužití především manželů s dětmi, a to ať nezletilými či dospělými, ve kterém všichni její členové toto vzájemné soužití pociťují jako naplnění citových či jiných vazeb a formují tak pevný svazek, ve kterém mohou nalézt spokojenost a vzájemnou podporu.⁹ V jednom ze svých dalších nálezů pak Ústavní soud vymezil rodinu jakožto společenství blízkých osob, mezi kterými existují úzké vazby příbuzenské, psychosociální, emoční, ekonomické a další. Jakkoli může být pojem rodiny v rámci společenské reality proměnlivý, nelze přehlížet, že základem pro rodinné vazby je tradičně biologické pouto tvořené pokrevním příbuzenstvím mezi členy rodiny.¹⁰

Dítětem lze dle ust. § 772 a 773 OZ rozumět potomka v linii přímé v prvním stupni. Stran zletilosti stanoví OZ v ust. § 30, že plně svéprávným se stává člověk zletilostí, kterou nabývá dovršením osmnáctého roku věku. Před nabytím takové zletilosti může nabýt plné svéprávnosti priznáním svéprávnosti, či uzavřením manželství. Nicméně, nezletilým dítětem je třeba chápat dítě, které nedovršilo věku osmnácti let.¹¹ Také například Úmluva o právech dítěte (čl. 1) chápe dítě jako osobu mladší osmnácti let.¹² Stran vzniku a zániku některých povinností a práv spojených s osobností dítěte a práv osobní povahy, která upravuje OZ v ust. § 856, je třeba upozornit na to, že zákonodárce zde výslovně uvádí, že tyto povinnosti a práva vznikají narozením dítěte a zanikají nabytím jeho zletilosti. Neznamena to nic jiného, než že tyto povinnosti a práva mají rodiče i v případě, kdy je nezletilé dítě již plně svéprávné (například v důsledku uzavření manželství). Naproti tomu, ustanovení § 857 a § 858 OZ stanoví jako hranici nikoli nabytí zletilosti, ale plné svéprávnosti. Zákonodárce tak u ust. § 856 OZ spíše mohl zvolit hranici nabytí plné svéprávnosti tak, jak to udělal u ust. § 857 a § 858 OZ s tím, že by výslovně stanovil povinnosti a práva, na které se tato hranice zániku nebude vztahovat.¹³

⁹Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 534/98 ze dne 11. 2. 1999

¹⁰Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 4160/12-2 ze dne 23. 4. 2013

¹¹Králíčková in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 208.

¹²Úmluva o právech dítěte publikovaná ve Sbírce zákonů jako sdělení Federálního Ministerstva zahraničních věcí pod č. 104/1991 Sb.

¹³Šmíd in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 807.

1.2 VZÁJEMNÉ POVINNOSTI A PRÁVA

Ust. § 855 odst. 1 OZ stanoví, že rodiče a dítě mají vůči sobě navzájem povinnosti a práva. Zároveň stanoví, že se vzájemných povinností a práv nemohou vzdát, a to pod sankcí zdánlivosti. OZ tedy pojímá souhrn povinností a práv rodičů vůči dítěti na tzv. principu vzájemnosti a rovnosti, tedy, že rodiče a jejich děti mají vůči sobě navzájem povinnosti a práva, která vyplývají z tohoto rodinně-právního poměru.¹⁴ Vznik vzájemných práv a povinností mezi rodiči a dětmi se odvozuje od jejich statusového vztahu rodič a dítě. Vzhledem k tomu, že vzájemné povinnosti a práva vyplývají z tohoto statusového vztahu, znamená to, že se jich není možno vzdát. Rodiče se tedy nemohou vzdát povinností a práv spojených s osobností dítěte, ani rodičovské odpovědnosti, ani vyživovací povinnosti k dětem či práva na výživné vůči nim. Neznamená to však, že by výkon některých povinností a práv, které vyplývají z rodičovské odpovědnosti, nemohli rodiče převést na jinou osobu. Takovým převedením se však nezříkají případné eventuální odpovědnosti za splnění takových povinností a práv. V praxi se bude jednat například o svěření péče, výkonu výchovy nebo dohledu nad dítětem dle § 881 OZ. Půjde například o péči u prarodičů či jiných příbuzných osob, ale může jít i o jinou osobu, jako je například vychovatelka, au pair apod. I opačně platí, že ani děti se nemohou vzdát svých povinností a práv, které mají vůči rodičům, půjde zejména o právo na výživné vůči rodičům a vyživovací povinnost vůči nim. Vzdání se práv, které vyplývají z tohoto statusového vztahu tedy není právně relevantní a nebude se k němu přihlížet. To může mít následně význam tam, kde lze plnění či výkon z určitých povinností a práv úspěšně žalovat a poté vynutit prostřednictvím výkonu rozhodnutí nebo exekuce. Je však pravdou, že mnoho povinností a práv mezi rodiči a dětmi jsou spíše morálního charakteru, a ačkoliv jsou stanoveny zákonem, jejich vynucení může být v důsledku absence přímé sankce za nedodržení či porušení takových norem obtížné (např. povinnost dítěte dbát svých rodičů dle ust. § 857 odst. 1 OZ).¹⁵ OZ zároveň v ust. § 855 odst. 2 stanoví účel povinností a práv k dítěti, kterým je zajištění morálního a hmotného prospěchu dítěte. Tento záměr je výslovně vyjádřen zejména proto, aby sloužil jakožto výkladové vodítko při vymezení účelu veškerých povinností a práv rodičů k jejich dětem. Především řádný výkon

¹⁴POLIŠENSKÁ, Petra, Radka FEBEROVÁ a Zdeněk STUHLÍK. *Rodinné právo – právní postavení dítěte*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Musíš znát... ISBN 978-80-7598-442-5. s. 155.

¹⁵Šmíd in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 805.

povinností a práv v rámci rodičovské odpovědnosti zajistí morální prospěch dítěte, zatímco na zajištění hmotného prospěchu bude kromě řádného výkonu některých povinností a práv spadajících do rodičovské odpovědnosti dopadat zejména vyživovací povinnost vůči dětem.¹⁶

1.2.1 POVINNOSTI A PRÁVA RODIČŮ VŮČI DÍTĚTI

1.2.1.1 Práva rodičů spojená s osobností dítěte

Tuto skupinu povinností a práv lze dále rozdělit do několika subkategorii. První skupinou jsou povinnosti a práva rodičů, která jsou spojena s osobností dítěte a druhou pak povinnosti a práva osobní povahy. Práva, která jsou spojena s osobností dítěte jsou práva přirozená, která chrání hodnoty jako zdraví, život, důstojnost nebo například podobu osoby dítěte.¹⁷ Práva osobní povahy se týkají například výchovného usměrňování dítěte výchovnými opatřeními, které sledují ochranu morálky, zdraví a práv dítěte, kterým má dítě povinnost se podřídit (§ 857 odst. 2 OZ), či povinnosti vzájemné pomoci a podpory s ohledem na svou důstojnost (§ 883 OZ). Pro celou tuto skupinu je typické, že charakter povinností a práv v ní obsažených má statusovou povahu a nejde o práva majetkové povahy.¹⁸ Statusová práva jako taková se dotýkají právního postavení osoby. Do statusových práv tak lze řadit zejména právo rodičů určit dítěti jeho osobní jméno a příjmení, právo dát souhlas k osvojení dítěte, právo prohlásit otcovství k dítěti či právo dát souhlas k umělému oplodnění ženy.¹⁹ Podle ust. § 856 OZ tato práva týkající se právního postavení osoby vznikají spolu s narozením dítěte (resp. osvojitelům právní mocí rozhodnutí o osvojení nezletilého dítěte) a zanikají nabytím jeho zletilosti, tedy dnem, kdy dítě dosáhne osmnácti let. Vazba zániku těchto povinností a práv však není na dosažení zletilosti závislá vždy. Není tomu tak u práva prohlásit otcovství k dítěti na základě druhé a třetí domněnky otcovství, kdy je možné, za určitých okolností, takové právo realizovat i poté, co dítě nabude zletilosti. Na druhou stranu například právo dát souhlas s osvojením může zaniknout ještě před

¹⁶Šmíd in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 806.

¹⁷Zuklínová in DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-187-3. s. 109.

¹⁸Šmíd in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 802.

¹⁹Zuklínová in DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-187-3. s. 109.

dosažením zletilosti dítěte, a to v případě, kdy takové dítě nabude plné svéprávnosti ještě před osmnáctým rokem.²⁰ Zároveň platí další výjimka, a to taková, že určitá práva lze uplatnit již před narozením dítěte. Například půjde o právo dát souhlas k umělému oplodnění ženy, které je nutné vykonat před narozením dítěte²¹, či případ souhlasného prohlášení o otcovství matky a otce podle ust. 779 odst. 1 OZ, kde se výslovně uvádí, že takovéto určení otcovství je možné i k dítěti ještě nenarozenému, bylo-li již počato.

1.2.1.2 Rodičovská odpovědnost

O rodičovské odpovědnosti pojednává tato práce v kapitole č. 2.

1.2.1.3 Vyživovací povinnost

Do třetí skupiny povinností a práv rodičů k dětem spadá vyživovací povinnost, které odpovídá právo dětí na výživné vůči rodičům. Výživným se rozumí plnění, které je poskytováno povinným oprávněnému a je jím chápán soubor majetkových hodnot, který povinný poskytuje oprávněnému za účelem jeho vyživování, resp. zaopatření.

Tato vyživovací povinnost vzniká založením samotného statusového poměru mezi rodiči a dětmi (u matky narozením, u otce uplatněním jedné z domněnek otcovství nebo právní mocí rozhodnutí o osvojení dítěte u osvojitelů) a vzniká narozením dítěte ex lege.²²

Dle OZ není vyživovací povinnost a právo na výživné součástí rodičovské odpovědnosti a jejich trvání nezávisí na nabytí zletilosti ani svéprávnosti (§ 859 OZ), ačkoliv tyto skutečnosti mohou mít vliv na jeho rozsah. Žádný zásah do rodičovské odpovědnosti se tedy nemůže dotknout vyživovací povinnosti rodičů k dítěti nebo práva na výživné dítěte vůči rodičům (§ 874 OZ). Vyživovací povinnost je stanovena zákonem a je založena samotným rodičovstvím, tedy statusovým poměrem mezi rodiči a dětmi, nikoliv existencí či výkonem rodičovské odpovědnosti. Z toho vyplývá, ačkoliv je rodičovská odpovědnost spojena stejně jako vyživovací povinnost se vznikem statusového poměru mezi rodičem a dítětem, že zatímco rodičovská odpovědnost zaniká nejpozději s dosažením plné

²⁰Šmíd in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 802-803.

²¹Zuklínová in DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-187-3. s. 109.

²²Králíčková in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 232.

svéprávnosti (tedy nejpozději dosažením zletilosti nebo dříve nabytím plné svéprávnosti uzavřením manželství či rozhodnutím soudu o přiznání svéprávnosti), vyživovací povinnost rodičů k dětem trvá bez ohledu na zletilost či svéprávnost dítěte a tedy nezávisle na tom, zda rodiče mají rodičovskou odpovědnost, resp. v jakém rozsahu. Tak například i nezletilý plně nespověprávný rodič, kterému je dle ust. § 868 odst. 1 OZ výkon rodičovské odpovědnosti až do nabytí plné svéprávnosti pozastaven (což neplatí o výkonu povinnosti a práva péče o dítě), má ke svému dítěti vyživovací povinnost. Taková skutečnost však může mít vliv na rozsah výživného.²³ Základní předpoklad pro vyživovací povinnost rodičů vůči dítěti je stav odkázanosti dítěte na výživu od jeho rodičů. Takový předpoklad lze vyvozovat ze samotné povahy věci, kdy se u nezletilých nespověprávných dětí předpokládá jejich nezralost a závislost na rodičích.

Stran výše výživného platí ex lege hledisko odůvodněných potřeb oprávněného a jeho majetkových poměrů, jakožto i schopnosti, možnosti a majetkových poměrů povinného (§ 913 OZ). Toto hledisko je však modifikováno ust. § 915 odst. 1 OZ, který hovoří o právu dítěte na stejnou životní úroveň a o přednosti tohoto hlediska před potřebností dítěte, dále principem ochrany vlastního majetku dítěte (§ 912 OZ) nebo právu na úspory (§ 917 OZ).²⁴ V této souvislosti uvedu náleží Ústavního soudu²⁵, který se odchýlil od tohoto zákonného principu. Ústavní soud zde vyslovil názor, že v případě rodiče, který má příjmy nadstandardního charakteru, může stanovení nepřiměřeně vysokého výživného, které dítěti i po dokončení jeho příprav na budoucí povolání umožní dlouhodobý či trvalý bezpracný život, znamenat nejen rozpor s nejlepšími zájmy dítěte, ale může též porušovat právo rodiče vychovávat své dítě, které zaručuje čl. 32 odst. 4 Listiny. Zuklínová poznamenává²⁶, že citované ustanovení Listiny má však za účel ochranu vztahu rodiče a dítěte, a to zejména v případě únosů apod. Dále poukazuje na to, že se Ústavní soud nejen nevypořádal s dotčeným ust. § 915 odst. 1 věta druhá OZ, ale svázal výkon rodičovské odpovědnosti s plněním vyživovací povinnosti. S názorem ohledně nesprávnosti svázání rodičovské odpovědnosti s vyživovací

²³Šmíd in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 824-825.

²⁴Králíčková in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 232.

²⁵Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 650/15 ze dne 16. 12. 2015

²⁶Zuklínová in DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-187-3. s. 131.

povinností mohu souhlasit, neboť jak uvádím výše, vyživovací povinnost není spojená s rodičovskou odpovědností či s jejím výkonem a není jejím obsahem. Na druhou stranu souhlasím s vysvětlením Ústavního soudu, že považuje „za zcela adekvátní, pokud je rodiči s nadstandardními příjmy stanoveno i nadstandardně vysoké výživné, nicméně jeho výše by měla mít i určité hranice.“²⁷ Soudce, který ve věci výživného rozhoduje, by tak neměl být pouhým počtářem, ale měl by se v souvislosti se stanovením výše výživného vypořádávat též s jeho smyslem a účelem. V daném případě šlo o svěření nezletilého dítěte do střídavé péče, kdy výživné činilo 100 000 Kč měsíčně. Bylo také rozhodnuto o výživném zpětně, kdy dluh na výživném činil celkem přes 10 milionů Kč. Obecné soudy by dle Ústavního soudu neměly při stanovování výše výživného pomíjet obecná mravní hlediska. Skutečnost, že povinný je objektivně schopný hradit výživné v určité výši, dle Ústavního soudu neznámá, že by se jí mělo oprávněnému bez dalšího přiznat. Stran výše uvedeného názoru Zuklínové ohledně nevypořádání se s ust. § 915 odst. 1 věta druhá OZ, jsem jiného názoru. Z mého pohledu se s tímto ustanovením Ústavní soud vypořádal, když uvedl, že shodu v životní úrovni mezi rodiči a dětmi je zapotřebí spatřovat v celkovém způsobu života celé rodiny, ve využívání společenských a dalších možností a že stejná životní úroveň mezi dětmi a rodiči je zachována, pokud nevytváří neodůvodněné rozdíly mezi rodiči a dětmi.²⁸ Dle Ústavního soudu nelze nejlepší zájem dítěte vymezit pouze stránkou jeho materiálního zabezpečení, ale je potřeba jej chápat i v kontextu hodnot nemateriálních, kdy nelze přehlížet práva rodičů na ovlivňování hodnotové výchovy jejich dítěte. V závěru nálezu Ústavní soud uvedl, že ponechává na judikatuře obecných soudů, aby ty stanovily, jakou částku lze považovat za přiměřenou k výživě a spoření, a to z hlediska vzetí zřetele k získání určité odpovědnosti dítěte za svůj život nebo získání pracovních návyků.²⁹

Na výše uvedený nálezn³⁰ Ústavního soudu se odvolával stěžovatel (otec) ve své ústavní stížnosti s tvrzením, že byla porušena jeho ústavně zaručená práva zakotvená v čl. 11, 32 a 36 Listiny. V dané věci okresní soud neakceptoval návrh matky na stanovení výživného ve výši 120 000 Kč měsíčně, a to s odůvodněním, že taková výše neodpovídá potřebám dítěte. Okresní soud se v této věci odvolával právě na výše zmíněný nálezn³⁰ Ústavního soudu, kdy zdůraznil, že dítě má mít i přes

²⁷Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 650/15 ze dne 16. 12. 2015

²⁸Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 650/15 ze dne 16. 12. 2015

²⁹Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 650/15 ze dne 16. 12. 2015

³⁰ Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 650/15 ze dne 16. 12. 2015

stanovené výživné stimul a motivaci k přípravě na budoucí povolání, resp. starat se samo o sebe. V projednávané věci se však nejednalo o výživné pro nezletilé dítě, nýbrž pro zletilé, jehož výchovné formování, jak posléze konstatoval odvolací soud, je již nastaveno, a naopak by mělo dojít k určitému osamostatnění, ke kterému bude zapotřebí jistých finančních prostředků. Ústavní soud ve svém nálezu³¹ formuloval ztotožnění se s názorem odvolacího soudu v tom, že skutkové okolnosti tohoto případu a případu výše zmíněného jsou rozdílné, neboť v posuzovaném případě nešlo o svěření nezletilého dítěte do péče, ale o výživné pro dítě zletilé a nelze tak přiznanou výši výživného považovat za natolik vybočující, aby ji bylo možné považovat optikou výše uvedeného nálezu za částku, která by byla způsobilá porušit právo rodiče na výchovu svých dětí. Ústavní soud zde také zdůraznil, že mu nepřísluší činit závěry mj. o tom, jak vysoké má být výživné, ale posoudit, zda soudy svými rozhodnutími nevybočily z mezí ústavnosti.

Dle mého názoru je přístup Ústavního soudu správný, když zohledňuje nejlepší zájem dítěte jak z materiálního, tak nemateriálního hlediska. Není pochyb o tom, že rodiče mají v rámci rodičovské odpovědnosti povinnost a právo pečovat o své dítě mj. po stránce jeho rozumového a mravního vývoje. Výchova k odpovědnosti k vlastnímu životu a podpora určité motivace k práci by však dle mého názoru měla být prováděna skrze vícero výchovných metod a neměla by být vázána toliko na výši výživného.

1.2.2 POVINNOSTI A PRÁVA DĚTÍ VŮČI RODIČŮM

Naproti povinnostem a právům rodičů vůči dětem stojí povinnosti a práva, které mají děti ke svým rodičům. Některé povinnosti mají vůči rodičům bez ohledu na svůj věk či soužití v rodinné domácnosti. Jak již bylo uvedeno výše, podstatou těchto práv a povinností je jejich vzájemnost vyplývající ze statusového poměru rodič a dítě (§ 855 OZ). V rámci výkonu či event. vymáhání povinností dítěte k rodiči by se mělo zohledňovat, s jakou péčí přistupuje nebo přistupoval rodič k výkonu svých povinností vyplývajících z jeho rodičovské odpovědnosti, jak o dítě pečoval a jak plnil svou vyživovací povinnost k dítěti. Obecně se aplikuje právní zásada zákazu zneužití či výkonu práv v rozporu s dobrými mravy.³²

³¹Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 971/18 ze dne 11. 9. 2018

³²Králíčková in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 237.

1.2.2.1 Práva spojená s osobností dítěte

Mezi práva spojená s osobností dítěte, které má nezávisle na svou zletilost či svéprávnost, řadíme právo dítěte znát svůj původ. Dítě může například za určitých okolností podat soudu návrh na určení otcovství (§ 783 odst. 1 OZ), má právo na informace o jeho osvojení (§ 836 OZ, § 838 OZ) a také právo souhlasit se svým osvojením (§ 806 OZ).

1.2.2.2 Práva s majetkovým základem

Do této skupiny spadá právo na výživné od rodičů a jí odpovídající vyživovací povinnost dětí k rodičům a lze sem zařadit i právo dítěte jakožto nepominutelného dědice jeho rodičů. Ani tyto práva nejsou závislá na zletilosti či plné svéprávnosti dítěte, nýbrž na existenci statusového vztahu rodič a dítě.³³

Stran vyživovací povinnosti zákon stanoví, že předci a potomci mají vzájemnou vyživovací povinnost (§ 910 odst. 1 OZ). Zatímco k vyživovací povinnosti rodičů vůči dítěti zákon stanovuje, že životní úroveň dítěte by měla být shodná s životní úrovní jeho rodičů (§ 915 odst. 1 OZ), k vyživovací povinnosti dítěte k rodičům se staví odlišně. Dítě je totiž povinno zajistit svým rodičům pouze slušnou výživu (§ 915 odst. 2 OZ). Zároveň platí subsidiarita vyživovací povinnosti dětí k rodičům, kterou lze dovodit z ust. § 697 odst. 1 OZ, který stanoví, že vyživovací povinnost mezi manžely předchází vyživovací povinnosti dítěte i rodičů. Tak například dítě bude povinno poskytovat výživné svému rodiči pouze pokud manžel tohoto rodiče není schopen tuto výživu zabezpečit. Také v případě, kdy dítě, které uzavřelo manželství, nebude schopné se samo živit, je předně povinen zajistit mu výživu manžel, a pouze v případě, že ten toho nebude schopen, mají povinnost zabezpečit tuto výživu dítěti jeho rodiče.

1.2.2.3 Práva morálního charakteru a práva dětí odvozená z rodičovské odpovědnosti rodičů

Zákon stanoví, že rodiče a dítě jsou si povinni vzájemnou pomocí, podporou a ohledem na svou důstojnost (§ 883 OZ). V tomto ustanovení je akcentována solidarita mezi příbuznými, jakožto základní princip rodinného práva, která má dosah také do vzájemné vyživovací povinnosti. S ohledem na děti by pojem důstojnost měl být vykládán také především v souvislosti s výběrem výchovných prostředků a opatření, kterým je dítě povinno se podřídit (§ 857 odst. 2 OZ), jak

³³Šmíd in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 804.

ostatně vyplývá i z ust. § 884 odst. 2 OZ. Do této skupiny patří také zejména povinnost dětí dbát svých rodičů (§ 857 odst. 1 OZ). Toto ustanovení je zařazeno v rámci obecných ustanovení OZ oddílu třetího s podtitulem Rodiče a dítě a je tak dovozováno, že povinnost dětí dbát svých rodičů se váže k dětem bez ohledu na jejich svéprávnost či zletilost a klade důraz spíše na morální stránku vztahu mezi rodiči a dětmi. Dítě bude vždy povinno dbát svých rodičů s ohledem na svůj věk a také rodinné poměry. Tento pojem je tedy vykládán ve smyslu povinnosti dítěte brát ohled na své rodiče v širším slova smyslu.³⁴ Další povinnosti jsou stanoveny dětem, které žijí s rodiči nebo s některým z nich v rodinné domácnosti a je-li o ně řádně pečováno. Zejména se jedná o povinnost podílet se na péči o chod domácnosti, kdy tato povinnost zaniká zároveň s poskytováním výživy rodičů dítěti. Zákon stanoví, že dítě se má podílet na chodu domácnosti vlastní prací nebo peněžitými příspěvky, má-li vlastní příjem, anebo oběma způsoby. Pro určení, v jakém rozsahu se má dítě podílet na péči o chod domácnosti, budou rozhodující schopnosti a možnosti dítěte a zároveň odůvodněné potřeby členů rodiny.³⁵ Je zřejmé, že povinnost podílet se na péči o chod rodinné domácnosti má také výchovný charakter. Stran rozsahu takové péče ze strany dítěte bude vždy záležet na jeho věku, a to v důsledku jeho měnících se fyzických a psychických schopností. Stran vlastního příjmu dítěte a peněžitých příspěvků na úhradu chodu domácnosti je třeba zmínit, že se musí jednat o pravidelný příjem z vlastní pracovní činnosti, nikoliv jen například o dočasný příjem z krátkodobé brigády.³⁶ Tato povinnost by tak zcela jistě mohla týkat například zletilého studenta vysoké školy, který žije v rodinné domácnosti s rodiči (či jedním z nich) a vedle studia vykonává určitou pracovní činnost.

Stran práv dětí, která jsou odvozená z rodičovské odpovědnosti rodičů, se bude jednat zejména o právo na osobní styk dětí s rodiči (§ 887 OZ a násl.), právo, aby dítě rodiče řádně zastupovali (§892 OZ a násl.) a náležitě pečovali o jeho jmění (§ 896 OZ a násl.).

³⁴Šmíd in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 809.

³⁵ust. § 886 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

³⁶Westphalová in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 933.

2 RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST

Rodiče, kteří každý den vzbudí svoje dítě, aby vstalo do školy, připraví mu snídani a svačinu do školy, vyzvednou ho ze zájmového kroužku a sednou si s ním večer nad domácími úkoly nebo mu přečtou pohádku před spaním, vykonávají svou rodičovskou odpovědnost, aniž by si to většinou uvědomovali nebo o tom nějak uvažovali. Tyto povinnosti a práva k dítěti rodiče vykonávají, aniž by často věděli, že jim to ukládá přímo zákon. O tom, co stanoví příslušná právní úprava se mnohdy dozvídají až poté, co se vyskytne nějaký problém. Následně se může ukázat, jak nepřesnou představu o tom, jaké povinnosti a práva jim právní úprava ukládá, mají.³⁷

Rodičovskou odpovědnost přímo zákon vymezuje jako souhrn povinností a práv rodičů, která spočívají v péči o dítě, která zahrnuje zejména péči o zdraví, péči o tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, ochranu dítěte, udržování osobního styku s dítětem, zajišťování výchovy a vzdělání dítěte, určení místa bydliště, zastupování a spravování jmění dítěte.³⁸ Rodičovskou odpovědnost jakožto soubor určitých povinností a práv rodičů vůči dítěti tedy lze považovat za ústřední pojem rodinného práva, jelikož zdůrazňuje klíčový význam nenahraditelné a nezastupitelné rodičovské péče ku prospěchu dítě.³⁹

Rodičovská odpovědnost vzniká přímo ze zákona oběma rodičům (§ 865 odst. 1 OZ) narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nebude plně svéprávnosti (§ 858 OZ). Zánik rodičovské odpovědnosti tedy není vázán na zletilost, jak je tomu u povinností a práv rodičů spojených s osobností dítěte a povinností a práv osobní povahy (§ 856 OZ). Zákon explicitně stanoví, že součástí rodičovské odpovědnosti není vyživovací povinnost rodičů k dětem a právo dítěte na výživné, jejichž trvání nezávisí ani na nabytí zletilosti ani svéprávnosti (§ 859 OZ). Obecně platí, že rodičovská odpovědnost náleží stejně oběma rodičům a má ji každý rodič za předpokladu, že jí nebyl zbaven (§ 865 odst. 1 OZ). Rodiče jsou tedy stran obsahu rodičovské odpovědnosti v rovnoprávném postavení, a to bez ohledu na to, jakým způsobem jejich rodičovství vzniklo. Není relevantní, zda jsou rodiče manželé či nikoliv, zda žijí jako nesezdaný pár, jakým způsobem došlo k určení otcovství či

³⁷ROGALEWIZCOVÁ, Romana. RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST VE SVĚTĚ (1.). *Právo a rodina* [online]. Wolters Kluwer, 2020, (9), 19 [cit. 2021-10-6]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/282251/1/2>

³⁸ust. § 858 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

³⁹Westphalová in ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHALOVÁ, Lenka, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-179-3. s 63.

zda bylo dítě osvojeno.⁴⁰ Rodičovskou odpovědnost vykonávají oba rodiče ve vzájemné shodě (§ 876 odst. 1 OZ), avšak nedohodnou-li se rodiče ohledně důležité záležitosti⁴¹ týkající se jejich dítěte, a to se zřetelem k jeho zájmu, rozhodne soud k návrhu jednoho z rodičů (§ 877 odst. 1 OZ). Vzájemná shoda rodičů při výkonu rodičovské odpovědnosti je základním předpokladem pro to, aby v rodině panovaly fungující vztahy, a to jak mezi rodiči, tak mezi rodiči a dítětem.⁴² Nicméně, vzájemná shoda rodičů se předpokládá, a tak není zapotřebí, aby se před každým jednotlivým právním jednáním znova ujednávali.⁴³ Pokud právně jedná jen jeden z rodičů, má toto právní jednání vůči třetí osobě účinky za předpokladu, že je třetí osoba v dobré víře, že dotčený rodič jedná se souhlasem druhého rodiče (§ 876 odst. 3 OZ).

2.1 PÉČE O DÍTĚ

Povinnost a právo rodičů o dítě pečovat spočívá zejména v péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Tuto péči o dítě je třeba odlišovat od péče osobní ve smyslu péče společné, střídavé a výlučné v rámci uspořádání rodinných poměrů například v době po rozvodu manželství, protože povinnost a právo pečovat např. o zdraví dítěte má i rodič, který nemá dítě primárně ve své péči.⁴⁴ Péče o dítě jako pojem, je tedy chápána obsáhleji než osobní péče o dítě. Avšak zákon v tomto ohledu není konzistentní, neboť například u péče jiné osoby (například u pěstounské péče) používá pojem osobní péče o dítě (§ 958 odst. 1 OZ), zatímco v případě rozvodu manželství (§ 906 odst. 1 OZ), či u rodičů žijících odděleně užívá pojmu péče, ačkoliv soud rozhoduje o osobní péči. Osobní péči jako součást širěji pojaté péče o dítě lze vymezit jakožto každodenní starání se o dítě, se kterým souvisí také rozhodování v běžných věcech souvisejících s osobou dítěte.⁴⁵

⁴⁰NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČIČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. 2014. Praha: GRADA Publishing, 2014. ISBN ISNB-978-80-247-5167-2. s 144.

⁴¹Za významnou záležitost zákon považuje zejména nikoliv běžné léčebné a obdobné zákroky, určení místa bydliště či volba vzdělání a následného pracovního uplatnění dítěte (§ 877 odst. 2 OZ).

⁴²SHÖN, Monika. VZTAHY MEZI RODIČI PŘI VÝKONU RODIČOVSKÉ ODPOVĚDNOSTI. *Právní rozhledy* [online]. C. H. Beck, 2015, (1) [cit. 2021-9-15]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgvpxa4s7gfpxgxzv&groupIndex=11&rowIndex=0>

⁴³Zuklínová in DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-187-3. s. 120.

⁴⁴Králíčková in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 214.

⁴⁵Westphalová in ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHALOVÁ, Lenka, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-179-3. s 77.

V širším slova smyslu péče o dítě zahrnuje také výchovu dítěte, a to po všech stránkách. Není to nikdo jiný než rodič, kdo má rozhodující úlohu při výchově dítěte.⁴⁶ Přitom platí, že hlavním způsobem, jak v rámci výchovy působit na dítě, je jít mu příkladem, neboť dítě je svým způsobem tabula rasa. Ústavní soud ve svém nálezu z roku 2015⁴⁷ vymezil, že cílem péče o děti, jakožto součásti rodičovské odpovědnosti, je zajistit náležitý všestranný vývoj dítěte, a to jak po tělesné, tak citové, rozumové a mravní stránce, díky němuž by po dosažení svéprávnosti bylo dítě již schopno řešit záležitosti ve svém životě, včetně event. následků svého jednání, zcela samostatně. Dle Ústavního soudu je povinností a právem rodičů učit děti samostatnosti a odpovědnosti, čímž je zároveň nejlépe chránit před nebezpečím. Výchovně působit na dítě však nemusí jen rodič, podílet se na něm může i manžel (resp. registrovaný partner) či partner rodiče dítěte, který žije s dítětem ve společné domácnosti (§ 885 OZ). Tento nevlastní rodič je pak považován za tzv. sociálního rodiče, který se podílí jak na péči o dítě, tak na jeho výchově, ačkoliv není rodičem tzv. právním. Podílet se na péči o dítě a jeho výchově je pravděpodobně nutno vykládat nejen jako právo, ale také jeho povinnost, neboť z ust. § 687 odst. 2 OZ plyne, že manželé jsou povinni pečovat o děti společně, přičemž zákon nerozlišuje, zda se tím myslí děti společné nebo pouze jednoho z manželů. Povinnost péče o děti je třeba vztáhnout na děti všechny, které žijí ve společné domácnosti, nikoliv pouze na děti společné.⁴⁸ Podíl na výchově pak pojímá také povinnost náležitého dohledu nad nezletilým, ne plně svéprávným dítětem dle ust. § 2921 OZ. Na druhou stranu nevlastní rodič není oprávněn dítě zastupovat a spravovat jeho jmění. Zároveň platí, že k dítěti nemá vyživovací povinnost, ačkoliv z hlediska společného jmění manželů (§ 708 a násl. OZ), vzájemné vyživovací povinnosti mezi manžely v rozsahu stejné životní úrovně (697 odst. 1 OZ) a ustanovení o právu dítěte na zásadně shodnou životní úroveň jako mají rodiče (§ 915 odst. 1 OZ), bude tento nevlastní rodič prakticky zabezpečovat výživu dítěte.⁴⁹

⁴⁶Zuklínová in DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-187-3. s. 115.

⁴⁷Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1587/15 ze dne 15. 12. 2015

⁴⁸Westphalová in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 87.

⁴⁹Westphalová in ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHALOVÁ, Lenka, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-179-3. s. 78.

2.2 OCHRANA DÍTĚTE

Ochranou dítěte, jakožto tradiční náplň rodičovství, je možné rozumět vše, co je v zájmu dítěte.⁵⁰ Rodiče jsou povinni a oprávněni poskytovat dítěti náležitou ochranu před veškerými nepříznivými vlivy ve světě, a to ať už fyzickou ochranu či ochranu právních zájmů dítěte. Pokud jsou určité zájmy dítěte v ohrožení či byly nějakým způsobem dotčeny, je to rodič, jakožto právní zástupce, kdo má za dítě uplatnit veškeré právní prostředky ochrany, které je potřeba použít. Ochranu dítěte, stejně tak jako péči o něj spolu s případným výkonem výchovy či dohledem nad dítětem, mohou rodiče svěřit jiné osobě (§ 881 OZ). Může se jednat například o svěřením dítěte prarodičům na prázdniny, au pair, školnímu zařízení apod.⁵¹ Ochrana dítěte se týká také případů, kdy jiná osoba zadržuje dítě protiprávně. Právo žádat, aby bylo dítě předáno zpět, má nejen rodič, ale i ten, kdo o dítě oprávněně pečuje a uplatní se nejen vůči třetím osobám, ale také vůči rodičům vzájemně (§ 882 OZ).

2.3 OSOBNÍ STYK S DÍTĚTEM

Právo osobního styku s dítětem je součástí práva na rodinný život dle čl. 32 Listiny, a jedná se také o jednu ze zásad, na kterých stojí soukromé právo, tedy že rodina, rodičovství a manželství požívají zvláštní zákonné ochrany (§ 3 odst. 2 písm. b) OZ). Občanský zákoník věnuje problematice styku rodičů s dětmi pozornost v ustanoveních § 887 až § 891 OZ, kde stanovuje dílčí povinnosti a práva, mj. pro rodiče navzájem. Vnitrostátní právní předpisy pojem styk nedefinují, ovšem z nadpisu, který uvozuje § 887 a násl. OZ lze jazykovým výkladem dovodit, že zákonodárce zde cílil na styk bezprostředního a osobního charakteru, z čehož je zřejmé, že styk rodiče s dítětem nelze v zákonném slova smyslu ztotožňovat pouze s osobním kontaktem. Styk mezi rodičem a dítětem lze považovat za primární prvek, díky němuž může dojít ke vzniku, rozvoji a zachování vzájemného rodinného pouta mezi rodičem a dítětem. Díky těmto kontaktům, ať už mají jakoukoli formu, tedy osobní i neosobní, dochází k vzájemné interakci,

⁵⁰Králíčková in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 216.

⁵¹Westphalová in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 917.

prostřednictvím které může rodič o dítě pečovat a vychovávat ho. Naopak dítě se může učit novým věcem a rozvíjet tak svou osobnost.⁵²

Ačkoliv ustanovení § 887 a § 888 OZ hovoří o právu rodiče stýkat se se svým dítětem, ze kterého by mohlo na první pohled vyplývat, že rodič má pouze právo stýkat se s dítětem, je výkladem možné dovodit i jeho povinnost. Ustanovení § 858 OZ o rodičovské odpovědnosti, kam je právo na osobní styk s dítětem zařazeno, totiž zdůrazňuje na prvním místě povinnosti a až poté práva rodičů vůči dítěti a je tak možné vyvodit i povinnost rodiče se s dítětem stýkat. Na pojetí styku rodiče a dítěte jakožto povinnosti však lze nahlížet poněkud nejednoznačně. Ačkoliv lze obecně konstatovat, že právu na styk jednoho subjektu odpovídá povinnost druhého subjektu tento styk realizovat, nelze tuto povinnost s ohledem na individualitu rodinných vztahů chápat ryze bez dalších souvislostí na straně obou subjektů tohoto vztahu. Vymahatelnost rodičovské povinnosti styku s dítětem by totiž v mnoha případech nemusela být v souladu se zájmem dítěte. Jelikož je cílem styku rodiče s dítětem mj. výchovné působení na dítě, upevnění vzájemných rodinných vazeb a kladných vztahů, nelze si v reálné situaci představit, že by rodič, který byl ke styku s dítětem donucen, poskytl dítěti toto nemateriální, resp. vřelé emoční prostředí a na dítě pozitivně působil. Trávení času s rodičem bez potřebné vnitřní motivace a vůli ke styku se svým dítětem jistě nebude v zájmu dítěte.⁵³

Prostřednictvím styku mezi rodičem a dítětem (ať už se jedná o kontakt v jakékoliv formě) mohou vzniknout, rozvinout a zachovávat se vzájemné rodinné vazby. Toto právo rodič nemůže svěřit jiné osobě (§ 887 OZ). Od ostatních složek rodičovské odpovědnosti se odlišuje zejména tím, že je z povahy věci předpokladem pro realizaci dalších složek, například pokud jde o výchovu dítěte⁵⁴. Prostřednictvím práva osobního styku tedy dochází k realizaci rodičovství jako takového.⁵⁵ Povinnost a právo rodiče osobně se stýkat se svým dítětem je svým způsobem unikátní.⁵⁶ V případě, kdy soud rozhoduje o omezení rodičovské

⁵²Malá in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-004-8. s. 1495.

⁵³Malá in ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHALOVÁ, Lenka, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-179-3. s. 136.

⁵⁴Malá in ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHALOVÁ, Lenka, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-179-3. s. 133.

⁵⁵Westphalová in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 935.

⁵⁶Zuklínová in DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-187-3. s. 115.

odpovědnosti, musí posoudit s ohledem na zájem dítěte, zda je omezení práva rodiče osobně se stýkat s dítětem nutné. I v případě, kdy soud rozhodne o zbavení rodičovské odpovědnosti, je možné, aby takovému rodiči zůstalo právo osobě se s dítětem stýkat, a to opět pokud to bude v nejlepším zájmu dítěte (§ 872 OZ).

Stran povinnosti a práva na udržování osobního styku mezi rodičem a dítětem je otázkou, do jaké míry jsou tato práva a povinnosti reciproční. Zuklínová zastává názor, že je třeba vždy brát ohled na názor dítěte a respektovat jeho případný odmítavý postoj ke styku s oprávněným rodičem. Zároveň je však třeba zjistit kořeny tohoto odmítavého postoje a pokusit se je řešit.⁵⁷ Podle čl. 9 Úmluvy o právech dítěte dítě nesmí být odděleno od svých rodičů proti jejich vůli, pokud v souladu s platným právem a na základě soudního rozhodnutí toto oddělení není potřeba v zájmu dítěte. Dále je také uznáno právo dítěte, které je odděleno od jednoho rodiče (resp. obou rodičů) na udržování pravidelných osobních kontaktů s tímto rodičem, pakliže to není v rozporu se zájmy dítěte.⁵⁸ Také Úmluva o styku s dětmi ve svém čl. 4 hovoří o právu dítěte na pravidelný styk s oběma rodiči, kdy tento styk je možné omezit či znemožnit opět pouze v zájmu dítěte.⁵⁹ Tyto úmluvy tedy akcentují právo dítěte na styk s rodičem, nikoliv povinnost. Westphalová dovozuje, že jen ze vzájemného vztahu práv a povinností mezi rodiči a dětmi nelze vyvozovat jako protiklad práva rodiče na styk povinnost dítěte k takovému styku. Zároveň zdůrazňuje, že při odmítání styku dítětem je na místě důkladně zjistit důvody takového odmítání a případné vynucování styku musí odpovídat sledovanému cíli, kterým je rozvíjení rodinných vazeb mezi rodičem a dítětem.⁶⁰

2.4 ZAJIŠŤOVÁNÍ VÝCHOVY A VZDĚLÁNÍ DÍTĚTE

Výchova dítěte představuje jeho ovlivňování a vedení v nejširším slova smyslu, a to především prostřednictvím příkladného života samotných rodičů (§ 884 odst. 1 OZ) a výběrem přiměřených výchovných prostředků (§ 884 odst. 2 OZ), které odpovídají stupni vývoji dítěte (§ 880 odst. 1 OZ). Stran výchovných prostředků zákon stanoví, že je lze použít v takové podobě a míře,

⁵⁷Zuklínová in DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-187-3. s. 116.

⁵⁸Úmluva o právech dítěte publikovaná ve Sbírce zákonů jako sdělení Federálního Ministerstva zahraničních věcí pod č. 104/1991 Sb.

⁵⁹Úmluva o styku s dětmi, vyhlášená jako sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 91/2005 Sb.m.s.

⁶⁰Westphalová in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 940.

kteřá je přihodná k okolnostem a neohrožuje zdraví dítěte, jeho rozvoj a nedotýká se jeho lidské důstojnosti (§ 884 odst. 2 OZ). Ačkoliv zákon výslovně nezakazuje tělesné tresty, lze tento zákaz vyvodit z čl. 19 Úmluvy o právech dítěte, který ochraňuje děti mj. před jakýmkoliv tělesným či duševním násilím, urážením či zneužíváním a dále z čl. 7 a 10 Listiny, které mj. zaručují nedotknutelnost osoby, zákaz mučení nebo podrobení krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení či trestu a právo na zachování lidské důstojnosti. Zákaz tělesných trestů lze vyvozovat i z ust. § 81 OZ, který chrání osobnost člověka a jeho přirozená práva, život a důstojnost, právo žít v příznivém životním prostředí, jeho vážnost, čest, soukromí a projevy osobní povahy. Lidskou nedotknutelnost, tedy absolutní subjektivní právo na zachování duševní a tělesné integrity, pak chrání ust. § 91 OZ.⁶¹

Výchova by měla být chápána spíše jako rozvíjející se vztah mezi rodiči a dítětem, který stojí na základech pozitivního emočního vztahu mezi nimi než jako autoritativní rozhodování o dítěti. Ať už si rodič zvolí jakýkoliv výchovný styl, měl by formovat dítě k seberozvoji, ke zvnitřnění určitých morálních norem, pravidel mezilidského soužití a mezilidských vztahů, k respektu k životnímu prostředí a v neposlední řadě k dodržování právních norem. V rámci rozvoje osobnosti dítěte mají kromě rodičů velký vliv také pedagogičtí pracovníci – učitelé, vychovatelé, trenéři apod. Jsou to však rodiče, kteří mají zásadní úlohu ve výchově dítěte, zejména pokud se jedná o příkladný život či chování v rodině (§ 884 odst. 1 OZ). Ačkoliv se toto ustanovení může jevit jako pouhé proklamativní ustanovení morálního charakteru, je možné, aby v případě rodiče, který vede život v rozporu s obecně uznávanými morálními normami, bylo zasáhnuto do vztahu mezi takovým rodičem a dítětem, například v podobě zohlednění těchto faktů při rozhodování o svěřením dítěte do péče jednomu z rodičů.⁶²

Vzdělání bývá všeobecně pokládáno za klíčový atribut pro budoucí profesní život. O vzdělání dítěte a jeho souvisejícím budoucím pracovním uplatněním rozhodují rodiče dítěte. V tomto ohledu jsou povinni vzít v úvahu názor dítěte, jeho schopnosti a nadání (§ 880 odst. 2 OZ). Ve vyšším věku dítěte pak mají rodiče věnovat zvýšenou pozornost tomu, aby vyslechli názor dítěte, jeho přání a při rozhodování tyto aspekty vzali v úvahu (§ 875 odst. 2 OZ). Také Úmluva o právech

⁶¹Westphalová in ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHALOVÁ, Lenka, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. Rodičovská odpovědnost. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-179-3. s 82.

⁶²Westphalová in ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHALOVÁ, Lenka, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. Rodičovská odpovědnost. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-179-3. s 80.

dítěte v čl. 29 stanoví, že výchova dítěte má směřovat k co nejširšímu rozvoji osobnosti dítěte, jeho nadání a rozumových i fyzických schopností. Volba vzdělání nebo pracovního uplatnění dítěte je významnou záležitostí (§ 877 odst. 2 OZ), na které se musí rodiče shodnout. Pokud taková shoda není možná, rozhodne soud na návrh rodiče (§ 877 odst. 1 OZ).

2.5 URČENÍ MÍSTA BYDLIŠTĚ DÍTĚTE

Bydliště je definováno jako místo, kde se člověk zdržuje s úmyslem žít tam s výhradou změny okolností trvale (§ 80 odst. 1 OZ). Nejvyšší soud České republiky charakterizoval bydliště jako místo, ke které má fyzická osoba určité osobní vazby v podobě domu či bytu, rodiny, příslušníků domácnosti a do kterého je integrována takovým způsobem, že ho vnímá jako svůj domov⁶³ Fyzická osoba bude mít zpravidla bydliště jedno, není ovšem vyloučené, aby měla takových bydlišť více nebo žádné. Otázku bydliště tedy musíme posuzovat vždy se zřetelem na úmysl fyzické osoby zdržovat se na daném místě trvale. Platí tedy, že pokud má fyzická osoba v úmyslu zdržovat se trvale na vícero místech, budou se všechna tato místa považovat za její bydliště. S ohledem na rodinné a sociální vazby, bude bydlištěm dítěte místo, kde dítě skutečně bydlí a kde má své zájmy.⁶⁴

Určení místa bydliště dítěte zákon považuje taktéž za významnou záležitost týkající se dítěte (§ 877 odst. 2 OZ), na které se rodiče musí shodnout. V případě, že jeden rodič druhého z rozhodování o této významné záležitosti vyloučí, případně za situace, kdy se rodiče neshodnou, mohou se obrátit na soud, který rozhodnutím nahradí souhlas jednoho z rodičů případně sám ve věci rozhodne (§ 877 odst. 1 OZ). Mohou tak učinit nejen preventivně, ale i následně, jako například u řízení o svěřeni dítěte do péče či úpravě styku. V případě, že spolu rodiče ve společné domácnosti nežijí a dítě je svěřeno do péče jednoho z rodičů, a to ať už na základě dohody rodičů či na základě soudního rozhodnutí, se za bydliště dítěte bude zpravidla považovat bydliště rodiče, v jehož péči dítě je. Nicméně, pokud jde o změnu bydliště dítěte, je třeba ji s rodičem, v jehož péči dítě umístěno není, prokonzultovat a dohodnout se.⁶⁵ A tak i v případě, kdy je dítě rozhodnutím soudu

⁶³Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 2394/2012 ze dne 5. 6. 2013

⁶⁴ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHALOVÁ, Lenka, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. Rodičovská odpovědnost. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-179-3. s 112.

⁶⁵Westphalová in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 899.

svěřeno do péče jednoho rodiče, zůstává oběma rodičům rodičovská odpovědnost, a jeden rodič tak není sám bez souhlasu druhého oprávněn bydliště změnit.⁶⁶

2.6 ZASTUPOVÁNÍ DÍTĚTE

Rodiče mají právo a povinnost zastupovat své dítě při těch právních jednáních, ke kterým není právně způsobilé (§ 892 odst. 1 OZ). Jde tedy o zákonné zastoupení. Ačkoliv oprávnění rodičů zastupovat dítě je společné, zákon stanoví, že jednat může také každý z nich (§ 892 odst. 2 OZ). V takovém případě zákon (§ 892 odst. 2 OZ) stanoví příkaz k analogii s odkazem na ust. § 876 odst. 3 OZ, podle kterého platí, že pokud jedná pouze jeden z rodičů v záležitosti týkající se dítěte vůči třetí osobě, která je v dobré víře, má se za to, že jedná se souhlasem druhého rodiče. Platí, že v případě, kdy se rodiče nemohou domluvit na tom, kdo bude dítě při právním jednání zastupovat, rozhodne na návrh rodiče soud, který rodič bude za dítě právně jednat a jakým způsobem (§ 893 OZ). Zákon také pamatuje na případné hrozící nebezpečí střetu zájmů mezi rodičem a dítětem, popřípadě mezi dětmi týchž rodičů. Dojde-li k takovému střetu zájmů, je zástupčí oprávnění rodiče vyloučeno ex lege a soud jmenuje dítěti tzv. kolizního opatrovníka (§ 892 odst. 3 OZ). S výjimkou záležitostí osobního stavu mohou rodiče pro vyřízení určité záležitosti dítěte ujednat s odborně způsobilou osobou, případně jinou vhodnou osobou, smlouvu o zastoupení dítěte (§ 894 odst. 1 OZ). V praxi se může jednat například o uzavření smlouvy o právním zastupování dítěte. Účel smluvního zastoupení je především řešení situací, v nichž sami rodiče nejsou v potřebném rozsahu sami schopni chránit zájmy svého dítěte.⁶⁷ Zákonný zástupce může udělovat pokyny zástupci smluvnímu. Takovou smlouvu o zastupování může sjednat i samo dítě. I v tomto případě pak stojí zákonný zástupce vedle smluvního a toto smluvní zastupování nemá vliv na zákonné zastoupení dítěte rodiči (§ 894 odst. 2 OZ). V případě, že by mezi zákonným a smluvním zástupcem došlo ke sporu ohledně určité otázky, rozhodne soud, a to s ohledem na zájmy dítěte (§ 894 odst. 3 OZ). Zákon dále prostřednictvím ust. § 895 chrání jak zájmy dítěte, tak třetích osob. V případě, že dojde k popření otcovství, právní jednání, která učinil otec jakožto zákonný zástupce, zůstanou nedotčena a je tak chráněna právní jistota všech dotyčných osob.

⁶⁶ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHALOVÁ, Lenka, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. Rodičovská odpovědnost. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-179-3. s 113.

⁶⁷Malá in ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHALOVÁ, Lenka, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. Rodičovská odpovědnost. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-179-3. s 156.

2.7 SPRAVOVÁNÍ JMĚNÍ DÍTĚTE

Péče o jmění dítěte je v rámci složek rodičovské odpovědnosti opět nejen právem, ale i povinností rodičů dítěte. Dle mého názoru je na místě zmínit, že zákon hovoří o jmění, nikoli o majetku, rozsah správy se tedy bude týkat nejen aktiv, ale i pasiv. Rodiče mají jmění spravovat vždy především jako řádní hospodáři. Pokud v tomto ohledu své povinnosti poruší, budou oba rodiče povinni nahradit dítěti vzniklou škodu společně a nerozdílně (§ 896 odst. 1, odst. 3 OZ). Platí tedy, že v případě, kdy rodiče nepostupují při správě jmění dítěte s náležitou péčí řádného hospodáře, budou dítěti povinni náhradou škody, která mu takovým jednáním vznikne. Zákon pak explicitně stanoví, že odpovědnost rodičů je solidární.⁶⁸ V případě, že se rodiče nemohou dohodnout o podstatné věci při péči o jmění dítěte, mohou se obrátit na soud, aby ve věci rozhodl (§ 897 OZ).

Ačkoliv je v řádně fungující rodině obvyklé, že se rodiče snaží zaopatřit své děti do budoucna a zajistit jim tak pohodlnější start do života, smyslem správy jmění dětí není rozmnožit majetek dítěte za každou cenu, nýbrž především zachovat tyto již nabyté hodnoty do budoucna. Jako o bezpečném zachování majetku pak lze uvažovat o uložení peněžních prostředků do banky či na účet stavebního spoření, investování do dluhopisů apod. Zásadní však vždy bude bezpečnost dané investice.⁶⁹ Rodiče by měli zajistit, aby na jmění dítěte nedocházelo k jeho zkracování a znehodnocování. V tomto směru by rodiče neměli podstupovat nepřiměřená majetková rizika. Měli by zajistit potřebné údržby či opravy a zabezpečit majetek proti odcizení apod. Za situace, kdy je jmění dítěte natolik rozsáhlé, že rodiče nemají dostatečné zkušenosti či znalosti k takové správě jmění, je také jisté v intencích řádného hospodáře, pokud rodiče iniciují jmenování opatrovníka pro správu jmění nebo vyhledají osobu s odbornými znalostmi, aby uzavřeli smlouvu týkající se správy jmění dítěte. Pokud rodiče nepostupují při správě jmění dítěte s náležitou péčí řádného hospodáře, budou mu povinni náhradou škody, která dítěti takovým jednáním vznikne.⁷⁰ Pokud rodiče právně jednají v záležitosti, která se týká jednotlivé součásti jmění dítěte, vystupují jako jeho zástupci (§ 896 odst. 2 OZ). Jestliže by však mělo či mohlo dojít ke střetu

⁶⁸Šmíd in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 981.

⁶⁹Šínová, Hudková in ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHALOVÁ, Lenka, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-179-3. s. 163.

⁷⁰Šmíd in Westphalová in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 980-981.

zájmů mezi rodičem a dítětem, případně mezi dítětem a jeho sourozencem, rodiče dítě zastupovat nemohou a je nutné pro takové právní jednání jmenovat dítěti opatrovníka (§ 892 odst. 3 OZ). Zároveň platí, že soud může i bez návrhu jmenovat opatrovníka pro správu jmění dítěte, pokud by zájmy dítěte mohly být v ohrožení. Zejména, pokud existují společná majetková práva rodičů a dítěte či dítěte a jeho sourozence. V takovém případě jsou pak rodiče omezeni ve výkonu povinností a práv ve vztahu ke jmění dítěte, a to v rozsahu povinností a práv opatrovníka pro správu jmění dítěte (§ 905 odst. 1 OZ). Pokud tedy rodiče nejsou sami schopni spravovat jmění dítěte nebo jmění nespravují řádně a využívají jej především pro svou potřebu, jsou pak zájmy dítěte v ohrožení a je na místě jmenovat opatrovníka pro správu jmění.

Pokud jde o běžné záležitosti, nebo o záležitosti sice výjimečné, ale týkající se zanedbatelné majetkové hodnoty, mohou rodiče s jměním dítěte nakládat sami. V opačném případě potřebují dle ust. § 898 odst. 1 OZ k takovému právnímu jednání souhlas soudu. K právnímu jednání rodičů, ke kterému schází tento souhlas a které působí dítěti újmu, lze prohlásit za neplatné (§ 898 odst. 4 OZ). Ustanovení § 898 odst. 2 OZ pak stanoví výčet záležitostí, ke kterým je vždy zapotřebí souhlasu soudu a odstraňuje tak výkladové pochybnosti při posuzování, kdy jde o běžnou záležitost. K aspektu běžných záležitostí či majetkových hodnot zanedbatelné hodnoty, ke kterým není třeba souhlasu soudu, je třeba nahlížet z hlediska obecných hodnot ve společnosti, tedy objektivně. Není možné brát v potaz pouze majetkové poměry daného dítěte. V případě, že dítě vlastní rozsáhlý majetek, nelze připustit, aby například uzavření kupní smlouvy na automobil bylo považováno v poměru k majetku dítěte za zanedbatelnou majetkovou hodnotu.⁷¹

Další ustanovení zákona pak upravují otázky příjmů, resp. zisku z majetkového jmění dítěte. Zisk z majetku dítěte, který se nepoužije k řádné správě tohoto majetku, mohou rodiče použít k výživě dítěte a zbývající zisk mohou využít jako příspěvek na vlastní výživu rodičů a výživu nezletilého sourozence dítěte, a to za podmínky, že spolu s dítětem žijí v rodinné domácnosti a že takový příjem není nutné zachovávat pro dítě na dobu po nabytí svéprávnosti (§ 900 odst. 1 OZ). Naproti tomu do majetkové podstaty jmění dítěte lze pro potřeby výživy rodičů a sourozenců dítěte se souhlasem soudu zasáhnout jen v případě, kdy by bez

⁷¹Šmíd in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 986.

zavinění osob, které mají vyživovací povinnost k dítěti, vznikal výrazný nepoměr mezi poměry těchto osob a poměry dítěte (§ 900 odst. 2 OZ).

Povinnost a právo rodiče pečovat o jmění dítěte zanikne se zánikem rodičovské odpovědnosti jako takové⁷², ale také se soudním omezením rodičovské odpovědnosti v této oblasti (§ 870 OZ). Dále tato povinnost a právo zaniká ex lege dle ust. 901 odst. 1 OZ, a to prohlášením konkursu na majetek rodiče či zastavením insolvenčního řízení pro nepostačující majetek rodiče k uspokojení věřitelů. Po uplynutí tří let od zrušení konkursu či zastavení insolvenčního řízení může rodič žádat o navrácení práva péče o jmění dítěte. Soud bude v takovém případě přihlížet k zájmům dítěte (§ 901 odst. 2 OZ). Ačkoliv v tomto případě soud nerozhoduje o omezení rodičovské odpovědnosti, jelikož k němu dochází ze zákona, má paradoxně rozhodnout rozsudkem o zrušení tohoto omezení.

Okamžik, kdy dítě nabude plné svéprávnosti, je spojen s povinností rodiče k tomu, aby odevzdal dítěti jmění, které spravoval (§ 902 odst. 1 OZ). Nabytím plné svéprávnosti dítě získává schopnost pečovat a spravovat své jmění, které pro něj doposud spravovali rodiče. Odevzdání jmění bude zpravidla formou faktického předání či přenechání správy, byla-li například již dříve v držení a užívání dítěte.⁷³ Další povinností rodiče, za předpokladu, že ho o to dítě požádá, je předat dítěti vyúčtování ze správy jmění, a to bez zbytečného odkladu, nejpozději však do šesti měsíců ode dne, kdy dítě nabylo plné svéprávnosti (§ 902 odst. 1 OZ). Zákon dále přiznává rodičům právo na požadování náhrady nákladů, které jim vznikly při správě jmění dítěte či v souvislosti s ní (§ 902 odst. 2 OZ). Nárok na náhradu nákladů lze uplatnit nejen na náklady nezbytné, ale také náklady vhodné či náhodně vzniklé.⁷⁴ Vedle náhrady nákladů na správu jmění dítěte pak zákon umožňuje požadovat přiměřenou odměnu, a to k ukončení správy jmění a jeho předání dítěti, umožňuje-li to výnos jmění. K možnosti přiznat přiměřenou odměnu však musí být kumulativně splněny určité podmínky, jako je značně obtížná správa jmění, zejména pro rozsáhlost či rozmanitost majetkového souboru a řádné vykonávání správy rodiči (§ 903 odst. 1 OZ).

⁷²Nabytím plné svéprávnosti dle § 858 OZ

⁷³Šmíd in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 1000.

⁷⁴Šmíd in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 1001.

2.8 PARTICIPAČNÍ PRÁVA DÍTĚTE

Dítě je nositelem tzv. participačních práv, není tedy pouhým pasivním objektem rodičovské odpovědnosti. Z participačních práv dítěte lze uvést zejména právo na informace, právo vyjádřit svůj názor či přání, právo na možnost ovlivnit svým názorem rozhodnutí a právo svým názorem určit rozhodnutí zcela.⁷⁵ Tyto participační práva jsou garantována převážně mezinárodními smlouvami, jakou je zejména Úmluva o právech dítěte.⁷⁶ Čl. 12 Úmluvy o právech dítěte stanovuje povinnost zabezpečit dítěti právo vyjadřovat své názory ve všech záležitostech, které se ho dotýkají, přičemž těmto názorům má být věnována patřičná pozornost, přiměřená jeho věku a rozumovým schopnostem. Zároveň má být dítěti poskytnuta možnost, aby mohlo být vyslyšeno v každém soudním či správním řízení, které se ho dotýká. V této souvislosti také Ústavní soud došel k závěru, že pokud je dítě slyšeno v rámci řízení, které se jej dotýká, pak se s ohledem na čl. 12 Úmluvy o právech dítěte soud nemá omezovat toliko na zjištění názoru dítěte ohledně dané záležitosti, nýbrž má rozvinout vzájemnou komunikaci a dítěti sdělovat podstatné informace o řízení, včetně toho, jak soud věc rozhodl a jak vzal v potaz názor dítěte.⁷⁷ Dítě by tedy mělo být respektováno jakožto aktivní jedinec, nikoliv pasivní objekt v rámci aktivit jeho rodičů, případně třetích osob nebo státu.⁷⁸ Určitým předpokladem pro schopnost dítěte utvořit si svůj vlastní názor je rozumová schopnost dítěte, jeho zralost a věk. S Úmluvou o právech dítěte koresponduje také občanský zákoník, který ve své obecné části přiznává nezletilému částečnou svéprávnost (§ 31 OZ). Vedle toho také chrání jak tělesnou, tak duševní integritu člověka. Ust. § 100 odst. 1 OZ explicitně stanoví zákaz zásahu do integrity nezletilého, který dovršil čtrnácti let a nenabyl plné svéprávnosti a který zásahu vážně odporuje, ačkoliv zákonný zástupce se zásahem souhlasí. V takovém případě bude nutný souhlas soudu. Další zásady participačních práv dítěte pak občanský zákoník rozvíjí zejména v části druhé, zejména v ustanoveních o rodičovské odpovědnosti. Jedná se především o ust. § 867 odst. 1 OZ, podle kterého má soud poskytnout dítěti veškeré informace potřebné k vytvoření vlastního názoru, který by následně mohlo sdělit. Zároveň stanoví vyvratitelnou domněnku, podle které se

⁷⁵RADVANOVÁ, Senta. Rodina a dítě v novém občanském zákoníku. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-578-7. s. 31.

⁷⁶Úmluva o právech dítěte publikovaná ve Sbírce zákonů jako sdělení Federálního Ministerstva zahraničních věcí pod č. 104/1991 Sb.

⁷⁷Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 725/18 ze dne 8. 10. 2018

⁷⁸RADVANOVÁ, Senta. Rodina a dítě v novém občanském zákoníku. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-578-7. s. 33.

má o dítěti starším dvanácti let za to, že je schopno informaci přijmout a utvořit si vlastní názor a tento sdělit. Tomuto názoru má soud věnovat patřičnou pozornost (§ 867 odst. 2 OZ). Při každém rozhodování tedy soud musí vzít tyto participační práva dítěte na vědomí a posoudit je s ohledem na nejlepší zájem dítěte.

3 PÉČE O DÍTĚ

Jestliže spolu rodiče sdílí společnou domácnost a v záležitostech, které se týkají jejich společného dítěte postupují ve shodě a své povinnosti a práva vyplývající z rodičovské odpovědnosti vykonávají s ohledem na nejlepší zájem dítěte, pak zde není žádný důvod pro to, aby se stát vměšoval do jejich soukromého života.⁷⁹ Pokud však má být manželství rozvedeno, je nutné upravit příští poměry k jejich společnému dítěti. Příštími poměry se myslí výkon rodičovské odpovědnosti na jedné straně a na druhé pak plnění vyživovací povinnosti.⁸⁰ Soud může určit či schválit dohodu rodičů o tom, jak bude každý z nich napříště o dítě pečovat, a to vždy s ohledem na zájem dítěte (§ 906 odst. 1, odst. 2 OZ). Soud v rámci svého rozhodování vychází primárně ze vzájemné dohody rodičů, pokud by však nebyla v zájmu dítěte, rozhodne sám.⁸¹ Ačkoliv tedy rodiče předloží soudu dohodu, s ohledem na řízení ovládané zásadou vyšetřovací bude soud zkoumat, zda je tato dohoda v zájmu dítěte.⁸² Opatrovnický soud rozsudkem upraví poměry k dítěti pro dobu do rozvodu a pro dobu po rozvodu manželství, a to bez ohledu na to, zda již byl podán návrh na rozvod manželství či nikoliv. Je totiž v zájmu dítěte, aby byla úprava poměrů učiněna jako první a bylo postaveno najisto, jak bude i v době po rozvodu manželství každý z rodičů o dítě pečovat.⁸³ Řízení o úpravě poměrů k nezletilému dítěti tak vždy předchází řízení o rozvod manželství, a to s cílem zamezit dlouhodobým sporům o děti poté, co manželství bylo již pravomocně rozvedeno.⁸⁴ Zmiňované ustanovení o výkonu rodičovské odpovědnosti po rozvodu manželství tak navazuje na ust. § 755 odst. 3 OZ, které vylučuje rozvod manželství v případě, že dosud nebylo rozhodnuto o poměrech nezletilého dítěte, které není plně svéprávné, v době po rozvodu manželství. Soud autoritativně rozhodne o tom, s kým bude dítě žít ve společné domácnosti a kdo

⁷⁹Králíčková in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 225.

⁸⁰Zuklínová in DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-187-3. s. 120.

⁸¹MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice právní instituty. ISBN isnb-978-80-7400-796-5. s. 1.

⁸²Hrušáková in ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHALOVÁ, Lenka, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-179-3. s. 198.

⁸³NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČIČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. 2014. Praha: GRADA Publishing, 2014. ISBN ISNB-978-80-247-5167-2. s. 166.

⁸⁴Hrušáková, Westphalová in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 1014.

bude mít na starost rozhodování o každodenních, běžných záležitostech týkajících se dítěte. Ten rodič, kterému dítě nebylo svěřeno do péče, je tedy de facto omezen v osobní péči o dítě.⁸⁵

Dle ustanovení § 907 odst. 1 OZ je možné, aby soud svěřil dítě do výlučné péče jednoho z rodičů, do střídavé péče či do společné péče. Soud také může dítě svěřit i do péče jiné osoby než rodiče, pokud je to zapotřebí v zájmu dítěte. Zmíněné ustanovení dále podrobně formuluje kritéria, dle nichž se soud má řídit při rozhodování o volbě režimu péče o dítě. Rozhodování soudu je ovládáno zásadou zájmu dítěte, a to s ohledem na další okolnosti. Tyto okolnosti, které jsou soudem zohledňovány při rozhodování o svěřením dítěte do péče, jsou vymezeny v ust. § 907 odst. 2 OZ a lze je členit na předpoklady na straně dítěte a předpoklady na straně rodičů. Soud bere na zřetel osobnost dítěte ve vztahu k vývojovým možnostem a životním poměrům rodičů, stejně tak na jeho citovou orientaci a zázemí, na jeho citové vazby k sourozencům či prarodičům, případně dalším osobám. Pokud jde o předpoklady na straně rodičů, soud bere ohled na výchovné schopnosti každého z rodičů, na stávající a očekávanou stálost výchovného prostředí, ve kterém by mělo dítě dále žít a v neposlední řadě soud vezme v potaz to, který z rodičů dosud o dítě řádně pečoval a dbal o jeho výchovu a u kterého z rodičů bude mít dítě lepší předpoklad pro zdravý a úspěšný vývoj. Tento požadavek zdůrazňuje potřebu zohlednění kontinuity předcházejícího výchovného prostředí. Stran výchovných schopností rodiče, bude mít vypovídající hodnotu zpravidla znalecký posudek, který zároveň odpoví na otázky týkající se samotné osobnosti dítěte, na jeho vlohy, schopnosti a citovou orientaci.⁸⁶

Ustanovení § 907 odst. 3 OZ dále v souladu s Úmluvou o právech dítěte (čl. 7, čl. 18) a Listinou (čl. 32) zajišťuje právo dítěte na péči obou rodičů a udržování pravidelného osobního styku s nimi, a rovněž právo druhého rodiče, kterému dítě nebylo svěřeno do péče na pravidelné podávání informací o dítěti. Právní úprava osobního styku rodiče s dítětem je rozvinuta v ust. § 887 OZ a násl. Stran pravidelného informování rodiče, který nemá dítě v péči, se může jednat o informace o jeho zdravotním stavu, školních výsledcích či mimoškolních aktivitách. V případě dítěte staršího věku tyto informace nemusí podávat rodič,

⁸⁵Hrušáková, Westphalová in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 1014.

⁸⁶Hrušáková, Westphalová in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 1022.

mající dítě v péči, nýbrž může i samo dítě. Toto ustanovení spíše směřuje na situace, kdy často vyhrocené vztahy rodičů v době po rozvodu jejich manželství znemožňují adekvátní vzájemnou komunikaci a rodič, kterému bylo dítě svěřeno do péče, zabraňuje druhému rodiči ve styku s dítětem. Také se může jednat o situace, kdy se rodič pro objektivní důvody jako je například dlouhodobý pracovní pobyt v zahraničí, nemůže s dítětem stýkat.⁸⁷

Ust. § 907 odst. 3 OZ také klade na soud požadavek, aby při rozhodování o svěřením dítěte do péče bral ohled na schopnost rodiče se dohodnout na výchově dítěte s druhým rodičem. Hrušáková a Westphalová dovozují, že ve chvíli, kdy soud zjišťuje kritéria pro svěřením dítěte do péče až v situaci, kdy mohou být vztahy mezi rodiči vyhrocené, neměl by přihlížet k takto konfliktní situaci a spíše se orientovat na situaci v minulosti, kdy vztah mezi rodiči nebyl narušen.⁸⁸ Dle mého názoru je však rozvážnější orientovat se na podobu vzájemného vztahu rodičů do budoucna. Ať už je totiž příčinou rozvodu manželství jakýkoliv konflikt, může mít nevratný vliv na podobu vzájemného vztahu rodičů a jejich postoj k výchově dítěte.

Pokud soud rozhoduje o úpravě poměrů k nezletilému dítěti, jehož rodiče spolu nežijí a nedohodli se o úpravě výkonu povinností a práv, použijí se analogicky výše zmíněná ustanovení § 906 OZ a § 907 OZ.⁸⁹ Rodiče dítěte spolu nežijí, pokud nepředstavují určité životní společenství, mohou tak bydlet tzv. pod jednou střechou, a přitom spolu nemusí žít.⁹⁰ V případě, že dojde ke změně poměrů, zákon s ohledem na pravidlo *clausula rebus sic stantibus* stanoví, že soud změní rozhodnutí, které se týká výkonu povinností a práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti i bez návrhu (§ 909 OZ).⁹¹ V tomto případě nepůjde o překážku věci rozsouzené (*res iudicata*).⁹²

⁸⁷Hrušáková, Westphalová in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 1022-1023.

⁸⁸Hrušáková, Westphalová in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 1023.

⁸⁹POLIŠENSKÁ, Petra, Radka FEBEROVÁ a Zdeněk STUHLÍK. *Rodinné právo – právní postavení dítěte*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Musíš znát... ISBN 978-80-7598-442-5. s. 157.

⁹⁰Hrušáková, Westphalová in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 1026.

⁹¹POLIŠENSKÁ, Petra, Radka FEBEROVÁ a Zdeněk STUHLÍK. *Rodinné právo – právní postavení dítěte*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Musíš znát... ISBN 978-80-7598-442-5. s. 157.

⁹²Králíčková in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 226.

3.1 FORMY PÉČE O DÍTĚ

Přesvědčení o tom, jak by měla porozvodová péče o dítě vypadat, se v průběhu let měnila. Od poválečných odborných studiích, které zjišťovaly neblahé důsledky odloučení dítěte od matky, platilo přesvědčení, že především malé děti, by měly být svěřovány do péči matky, a že otcové budou jejich nezastupitelnou roli respektovat. Zhruba v sedmdesátých letech minulého století se však pohled na matku jako na nejlepšího možného opatrovníka dítěte začal považovat za poněkud sexistický. Převážilo hledisko schopnosti pečovat o dítě, nikoliv pohlaví rodiče.⁹³

V nálezu Ústavního soudu z roku 2005⁹⁴ se podává, že na rodinný život nelze aplikovat žádné předem dané modely. Nelze upřednostňovat určité modely fungování vztahů mezi rodiči, kteří žijí odděleně a jejich nezletilými dětmi, ač je třeba orgány veřejné moci mají zažité, nad zájem dítěte. Ústavní soud se v tomto nálezu vyslovil, že ačkoliv jsou tyto běžně zažité modely mnohdy přínosné a použitelné, není možné je aplikovat na každé nezletilé dítě a na každou rodinu. Soudy by měly zohledňovat veškeré okolnosti jednotlivých případů, ze kterých vyplývá zájem dítěte, který musí být vždy předním hlediskem, ať už se jedná o jakékoli rozhodování týkající se dítěte. Podobně se Ústavní soud vyslovil ve svém pozdějším nálezu z roku 2007⁹⁵, kde se také přiklonil k tomu, že při zohledňování konkrétních okolností dané věci a z ní vyplývajícího zájmu dítěte, který musí být vždy předním hlediskem při všech činnostech, týkajících se dítěte, nemůže nic změnit ani to, že se rodiče nemohou shodnout na novém uspořádání jejich rodinných poměrů.

Soud se při rozhodování o porozvodové péči o dítě pohybuje v ústavněprávním rámci stanoveném v čl. 32 Listiny, který zakotvuje ochranu rodiny, rodičovství a práv obou rodičů. Také dle Úmluvy o právech dítěte mají rodiče právo na to, aby dítě nemohlo být proti jejich vůli od nich odděleno (čl. 9). V neposlední řadě musí vzít na zřetel veškerá výše uvedená zákonná pravidla, mínění rodičů, a především dítěte, případné doporučení opatrovníka či soudního znalce a vše zvážit tak, aby o tom, jak budou napříště upraveny poměry rodičů k dětem, bylo rozhodnuto s ohledem na nejlepší zájem dítěte.

Ačkoliv jsou poměry v každé rodině zcela jedinečné, ustálily se tři hlavní formy péče o dítě, které jsou aplikovány s různou intenzitou a různým úspěchem.

⁹³MATOUŠEK, Oldřich, *Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. 1. vyd. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0968-3. s. 31.

⁹⁴Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 363/03 ze dne 20. 1. 2005.

⁹⁵Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 420/05 ze dne 11. 10. 2007

Jak stanoví ust. § 907 odst. 1 OZ, jedná se o péči jednoho z rodičů (tzv. výlučná péče či péče individuální), střídavou péči, či společnou péči. Soud však může svěřit dítě do péče i jiné osobě než rodiči, pokud je to potřeba v zájmu dítěte.

4 ZÁJEM DÍTĚTE JAKOŽTO KRITÉRIUM USPOŘÁDÁNÍ POMĚRŮ

Nejlepší zájem dítěte jakožto alfa omega rodinného práva, je definován v čl. 3 Úmluvy o právech dítěte, jako přední hledisko při jakékoliv činnosti uskutečňované veřejnými či soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními či zákonodárnými orgány, týkající se dětí. Na nejlepší zájem dítěte lze pohlížet jako na neurčitý právní pojem, který je nutno vykládat s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu, k situaci v rodině daného dítěte a v neposlední řadě k jeho vlastním přáním a názorům, není-li to v rozporu s jeho zdravotním či psychickým stavem. Nejlepší zájem dítěte je pokládán za podstatnou zásadu v rámci všech záležitostí, týkajících se dítěte, za přední interpretační a aplikační pravidlo.⁹⁶

Pro znázornění toho, jak nelehké je vymezit pojem zájem dítěte, lze předestřít nálezu Ústavního soudu z roku 2001⁹⁷. V daném případě se biologičtí rodiče, kteří však od narození o nezletilé dítě řádně nepečovali a které bylo v důsledku toho svěřeno do pěstounské péče, domáhali svěřeni nezletilého dítěte zpět do své péče. Stěžovatel, v tomto případě opatrovník nezletilého dítěte, poukazyval na skutečnost, že se krajský soud v napadeném rozsudku nevypořádal právě s předním hlediskem zájmu dítěte dle výše uvedeného čl. 3 Úmluvy o právech dítěte, když pominul, že nezletilé dítě si již nejen se svou pěstounkou, ale i s dalšími sourozenci, kteří byli do pěstounské péče svěřeni, utvořilo vřelý a harmonický rodinný vztah s pozitivně-emočními vazbami. Ústavní soud v tomto případě došel k závěru, že ačkoliv při interpretaci zájmu dítěte musí být brány v úvahu také čl. 5, 7, 8 a 9 Úmluvy o právech dítěte, které kladou důraz na práva rodičů a právo dítěte v zásadě nebýt odděleno od svých rodičů proti jejich vůli, není v rozporu se zájmem dítěte, když čl. 9 Úmluvy o právech dítěte zároveň připouští jako možné takové oddělení od rodičů, které je potřebné v zájmu dítěte. V tomto konkrétním případě by s ohledem na utvořené pevné rodinné pouto s pěstounkou mohlo předání nezletilého dítěte do výchovy biologickým rodičům představovat pro dané dítě vážnou psychickou újmu. Ústavní soud tak v tomto nálezu vyjádřil, že ačkoliv lze v obecné rovině konstatovat, že výchova dítěte biologickými rodiči bývá obvykle v zájmu dítěte, nemusí tomu tak být i v jednotlivých případech.

⁹⁶Králíčková in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 25.

⁹⁷Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 695/2000 ze dne 19. 4. 2001.

4.1 KRITÉRIA PRO USPOŘÁDÁNÍ POMĚRŮ

Ústavní soud později formuloval kritéria, která mají obecné soudy v řízení o úpravě výchovných poměrů v souladu s nejlepším zájmem dítěte brát v potaz. Mezi tyto kritéria patří zejména „(1) existence pokrevního pouta mezi dítětem a o jeho svěřeni do péče usilující osobou; (2) míra zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěřeni do péče té které osoby; (3) schopnost osoby usilující o svěřeni dítěte do péče zajistit jeho vývoj a fyzické, vzdělávací, emocionální, materiální a jiné potřeby; a (4) přání dítěte.“⁹⁸ Stran pokrevního pouta mezi dítětem a o jeho svěřeni do péče usilující osobou se však i v souladu se svou předchozí judikaturou a judikaturou ESLP vyjádřil tak, že ačkoliv rodinu prezentuje především biologické pouto a teprve následně pouto sociální⁹⁹, je třeba brát v potaz skutečnost, že holá biologická vazba bez blízkého osobního vztahu ještě nelze považovat za rodinný život ve smyslu čl. 8 Evropské úmluvy pro lidská práva a že je zpravidla nutné brát v potaz primárně soužití dítěte a dané osoby.¹⁰⁰ Dle druhého kritéria, které zahrnuje požadavek na zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěřeni do péče té které osoby pak obecné soudy mají usilovat o minimalizaci zásahu do rodinného života, tedy aby dítě nebylo odloučeno od osob, ke kterým chová náklonost a u nichž dlouhodobě setrvává a považuje takové místo za svůj domov¹⁰¹, případně aby nebylo odtrženo od svých sourozenců¹⁰². Platí také, že dítě by mělo být svěřeno do péče tomu, kdo respektuje úlohu jiných blízkých osob v životě dítěte a nebude takovým kontaktům klást odpor¹⁰³. Pokud jde o schopnost osoby, která usiluje o svěřeni dítěte do péče, zaopatřit dítě po všech stránkách, ať už jde o emocionální, materiální či vzdělávací potřeby, budou obecné soudy muset posuzovat zpravidla věk takové osoby, její zdravotní stav, materiální zabezpečení a v neposlední řadě její výchovné a intelektuální schopnosti¹⁰⁴. Poslední kritérium, tedy přání dítěte, by dle Ústavního soudu mělo být považováno za hlavní hledisko při nalézání nejlepšího zájmu dítěte,

⁹⁸Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. 5. 2014.

⁹⁹Např. nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 568/06 ze dne 20. 2. 2007; k nutnosti ochrany biologického pouta mezi rodičem a dítětem také rozsudek ESLP ve věci Keegan proti Irsku ze dne 26. 4. 1994 č. 16969/90; či rozsudek ESLP ve věci C. proti Finsku ze dne 9. 5. 2006 č. 18249/02.

¹⁰⁰Např. rozsudek ESLP ve věci Schneider proti Německu ze dne 15. 9. 2011 č. 17080/07; či rozsudek ESLP ve věci Anayo proti Německu ze dne 21. 12. 2010 č. 20578/07.

¹⁰¹Např. rozsudek ESLP ve věci Hokkanen proti Finsku ze dne 23. 9. 1994, č. 19823/92; či rozsudek ESLP ve věci Maire proti Portugalsku ze dne 26. 6. 2003, č. 48206/99.

¹⁰²Např. rozsudek ESLP ve věci Mustafa a Armagan proti Turecku ze dne 6. 4. 2010, č. 4694/03

¹⁰³Např. nález sp. zn. III. ÚS 1206/09 ze dne 23. 2. 2010; či rozsudek ESLP ve věci Diamante a Pelliccioni proti San Marinu ze dne 27. 9. 2011, č. 32250/08.

¹⁰⁴Např. rozsudek ESLP ve věci Lyubenova proti Bulharsku ze dne 18. 10. 2011, č. 13786/04.

ovšem za splnění podmínky rozumové a emocionální vyspělosti toho kterého dítěte. Ústavní soud konstatoval, že zejména u dětí předškolního věku musí obecné soudy hodnotit jejich názor s přihlédnutím k jejich věku a rozumové vyspělosti.¹⁰⁵ U těchto dětí je na místě, aby obecné soudy posuzovaly kromě verbálně vyjádřeného názoru také jejich neverbální projevy, které mohou být velice příznačné a vzaly v úvahu i možnou manipulaci jednoho z rodičů.¹⁰⁶ Naproti tomu výslovně vyjádřený názor patnáctiletého teenagera bude mít daleko větší váhu než názor tříletého dítěte. To však nemá zbavovat obecné soudy povinnosti pečlivě a komplexně posoudit nejlepší zájem daného dítěte¹⁰⁷, nehledě na jeho vyjádřené přání.¹⁰⁸

Ústavní soud se k otázce svěřování dítěte do péče po rozvodu rodičů ve své náleзовé judikatuře opakovaně vyjadřuje tak, že základním kamenem této problematiky je právě zásada nejlepšího zájmu dítěte ve smyslu čl. 3 Úmluvy o právech dítěte. Například v nálezech z roku 2014¹⁰⁹ však poukázal na to, že z formulace nejlepšího zájmu dítěte jakožto „předního hlediska“ vyplývá, že se nejedná o hledisko jediné, které soudy v řízeních, které se týkají dětí, musí posuzovat. Nejlepší zájem dítěte tak může být v rozporu se zájmy dalších osob a je tedy nutné ho porovnávat i s těmito dalšími oprávněnými zájmy. Ze samotného označení jakožto „předního hlediska“ však plyne, že nejlepší zájem dítěte bude mít při porovnávání se všemi ostatními oprávněnými zájmy navrch. Ústavní soud ve výše uvedeném nálezu¹¹⁰ také uvedl faktory, které je nutné brát v potaz při formulování nejlepšího zájmu dítěte, formulované Výborem OSN pro práva dítěte v Obecném komentáři č. 14 z 29. 5. 2013 o právu dítěte na to, aby jeho nejlepší zájmy byly předním hlediskem. Jedná se o faktory jako je postoj dítěte, jeho vlastní identita, udržení rodinného prostředí a vzájemných vazeb, péče o ochranu a bezpečí dítěte, eventuelní příslušnost dítěte ke zranitelné skupině dětí, právo dítěte na zdraví a vzdělání a v neposlední řadě právo dítěte na to, aby bylo v péči obou rodičů.

Hledání nejlepšího zájmu dítěte si tak v širším slova smyslu klade za cíl dosažení jeho blaha, resp. jeho prospěchu, ke kterému má směřovat jakákoliv

¹⁰⁵Např. nález sp. zn. I. ÚS 2661/10 ze dne 2. 11. 2010.

¹⁰⁶Šimáčková in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-004-8. s. 1620.

¹⁰⁷Např. nález sp. zn. II. ÚS 4160/12 ze dne 23. 4. 2013; či rozsudek ESLP ve věci C. proti Finsku ze dne 9. 5. 2006, č. 18249/02.

¹⁰⁸Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. 5. 2014.

¹⁰⁹Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1554/14 ze dne 30. 12. 2014, nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3216/13 ze dne 25. 9. 2014.

¹¹⁰Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1554/14 ze dne 30. 12. 2014.

činnost, ve které dítě figuruje. Blaho dítěte lze vykládat nejen jako situaci, ve které dítěti nic nechybí, ale za stav pozitivního sociálního a mentálního citění, který je doplňován určitými hodnotovými prožitky.¹¹¹

Ačkoliv lze tedy pojem zájem dítěte vykládat více způsoby v závislosti na konkrétní situaci, judikatura se shoduje na tom, že v zájmu dítěte bude zpravidla výchova v prostředí, které je naplněné porozuměním, láskou, podporou a respektem v rámci stabilního prostředí, které pozitivně formuje dětskou osobnost a vede k rozvoji fyzických, psychických a mravních schopností a vlastností.

Stran kritérií, která mají obecné soudy v řízení o úpravě výchovných poměrů v souladu s nejlepším zájmem dítěte brát v potaz, je na tomto místě dle mého názoru vhodné odkázat také na jeden z novějších nálezů Ústavního soudu z roku 2021¹¹². V tomto řízení byli stěžovatelé rodiče nezletilého syna a spor ohledně úpravy styku nenastal mezi nimi, nicméně soudního rozhodnutí o úpravě styku s nezletilým se domáhali prarodiče nezletilého. Soud prvního stupně a následně i soud odvolací stanovil přesný a poměrně široký režim, kdy budou prarodiče oprávněni se s nezletilým stýkat, podobně jako bývá v běžné praxi upraven styk výlučně nepečujícího rodiče s dítětem v rámci výlučné péče o dítě. Ústavní soud v tomto případě zdůraznil, že v této věci nejde o spor samotného práva prarodičů na styk s vnukem, nýbrž o stanovení rozsahu takového styku. Při stanovení rozsahu styku dítěte s dalšími příbuznými by měly obecné soudy brát na zřetel zejména kritéria jako je nejlepší zájem dítěte, který však může být oslabován rozpory a neshody či napjatými vztahy mezi rodiči dítěte a příbuznými, o jejichž styku s dítětem má být rozhodováno. Taktéž je třeba při hodnocení nejlepšího zájmu dítěte brát na zřetel vztahy s ostatními příbuznými, jako jsou například sourozenci. Ústavní soud došel k závěru, že „... rozsah styku dalších příbuzných s dítětem, nemůže být rozsáhlejší či postaven na roveň styku rodičů s dítětem, a to zejména pokud si to rodiče nepřejí, neboť jejich stanovisko za normálních okolností je třeba zohlednit. Jsou to totiž právě rodiče, kdo vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu, odpovídají za vývoj a výchovu dítěte a právě právo rodiče (nikoli prarodiče či jiného příbuzného, pokud není takové osobě do péče svěřeno) pečovat o dítě a jeho vychovávat je ústavně chráněno (čl. 32 odst. 4 Listiny.)“¹¹³ Obecné soudy tedy postupují chybně, když vycházejí z kritérií běžně aplikovaných pro

¹¹¹Králíčková in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 25.

¹¹²Nález Ústavního soudu I. ÚS 1081/20 ze dne 30. 8. 2021

¹¹³Nález Ústavního soudu I. ÚS 1081/20 ze dne 30. 8. 2021

rozhodování o styku rodičů, nikoliv ze specifických kritérií, které jsou aplikovatelná právě pro další příbuzné osoby, jak je popsáno výše. Prarodičům by totiž de facto určily styk v rozsahu, který odpovídá šíři styku rodiči, který nemá dítě ve výlučné péči.

5 SPOLEČNÁ PÉČE RODIČŮ

Společná péče rodičů je literaturou definována poněkud různorodě. Zuklínová hovoří o společné péči rodičů jakožto o společné péči při které rodiče a děti tvoří rodinu, ačkoli nepostavenou na trvajícím manželství.¹¹⁴ Tato definice však dostatečně nevystihuje veškeré aspekty této formy péče o dítě, neboť i v rámci ostatních forem péče o dítě rodiče s dětmi tvoří stále rodinu, třebaže uspořádání jejich životů je odlišné. Hrušáková a Westphalová vymezují společnou péči jakožto situaci, ve které neexistuje konkrétní rozhodnutí o svěřeni dítěte do péče jednoho z rodičů.¹¹⁵ Králíčková pak společnou péči o dítě popisuje jako situaci, ve které o dítě osobně pečují oba rodiče společně, resp. rovnoměrně.¹¹⁶ Tato forma péče však nevyklučuje ani takovou dohodu rodičů, které by jinak odpovídala forma svěřeni do péče jednoho rodiče, tedy kdy by pečoval převážně jeden z rodičů, zatímco druhý by se s dítětem stýkal v určité omezenějším časovém rozsahu.¹¹⁷ Šimáčková charakterizuje společnou péči jako formu péče o dítě, při které režim péče není nutné nově uspořádávat s pomocí soudní ingerence. Ať už se jedná o sezdaný či nesezdaný pár, ať spolu tento pár žije nebo nežije, zákon nestanoví potřebu soudní úpravy péče o dítě. Ovšem v případě, že se jedná o sezdaný pár, který se rozhodne přistoupit k rozvodu manželství, zákon takovou soudní úpravu péče o dítě vyžaduje, a tak i dohoda rodičů o společné péči bude vyžadovat přezkum a schválení soudem.¹¹⁸ Soud o společné péči nemůže rozhodnout autoritativně, neboť zákon výslovně stanoví, že s takovým uspořádáním musí rodiče souhlasit (§ 907 odst. 1 OZ). Zároveň platí, že soud není povinen takovou dohodu o společné péči schválit v každém případě, neboť může shledat, že tato dohoda není v souladu se zájmem dítěte (§ 906 odst. 2 OZ). V případě, že se rodiče dohodnou na společné péči o dítě, nemají soudním rozhodnutím autoritativně stanoveno, kdy se kdo bude o dítě starat a veškeré záležitosti týkající se dítěte se řeší na základě aktuálních

¹¹⁴Zuklínová in DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-187-3. s. 122.

¹¹⁵Hrušáková, Westphalová in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 1021.

¹¹⁶Králíčková in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 228.

¹¹⁷TOMEŠOVÁ, Jana. Proč by mělo být dítě svěřováno do společné péče obou rodičů?. In: *Právní prostor* [online]. 2. 9. 2021 [cit. 2021-02-27]. ISSN 2336-4114. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/proc-melo-byt-dite-sverovano-do-spolecne-pece-obou-rodicu>.

¹¹⁸Šimáčková in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-004-8. s. 1622.

potřeb dle domluvy rodičů. Soud tedy nemění právní postavení rodičů, ani poměry dítěte pro dobu po rozvodu manželství a výchova spolu s péčí o dítě zůstává ve stejném nastavení, jako tomu bylo před rozvodem. Tuto formu péče o dítě tedy lze považovat za nejvolnější variantu.¹¹⁹

Stran vyživovací povinnosti k dítěti je v praxi sporné, zda v případě dohody o společné péči může soud stanovovat výživné. Dle Hrušákové a Westphalové nejsou názory na tuto problematiku jednotné a je třeba řešit to, kterému z rodičů by mělo být výživné vůbec stanoveno a rovněž i otázku vykonatelnosti takového rozhodnutí. Protože soud může toliko schvalovat dohodu o společné péči rodičů, domnívají se, že by rodiče měli být schopní se dohodnout nejen na společné péči samotné, ale i o výživě dítěte, v opačném případě by totiž společná péče nebyla v zájmu dítěte.¹²⁰ Podobný názor zastává Tomešová, když upozorňuje na skutečnost, že jádrem společné péče je právě schopnost rodičů se domluvit na všech záležitostech týkajících se péče o dítě, tedy i na výživném. V případě, že by soud musel autoritativně rozhodovat o výživném, svědčilo by to o neschopnosti rodičů se dohodnout na základních otázkách a v takovém případě by nebylo na místě dohodu o společné péči schválit. Dochází tak k závěru, že by dohoda o společné péči ujednání o výživném obsahovat spíše neměla.¹²¹

Dle mého názoru lze vést diskusi o tom, zda je tato společná péče obou rodičů opravdu péčí společnou, a nikoliv pouze soudem jakousi neupravenou formou, jelikož v praxi s ohledem na rozchod rodičů dítěte není její realizace v pravém slova smyslu, např. z důvodu větší vzdálenosti nových obydlí, obvykle dost dobře možná. Tato forma péče o dítě tedy může připadat v úvahu zejména tam, kde rodiče i po rozvodu setrvávají v jednom obydlí a starají se o dítě nadále společně, či v případě, kdy jde o dítě blízké věku zletilosti, které již nežije s rodiči v rodinné domácnosti, neboť například studuje mimo místo svého bydliště apod., to vše za předpokladu, že jsou rodiče na všem stran péče o dítě, včetně výživy dítěte, dohodnuti. V praxi jsem se setkala také rodiči, kteří po rozvodu manželství žádali o schválení dohody o společné péči o jejich dvě malé nezletilé děti, ačkoliv žil každý z nich ve své

¹¹⁹ Šimáčková in MELZER, F., TĚGL, P. a kolektiv: *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-004-8. s. 1622.

¹²⁰Hrušáková, Westphalová in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 1021.

¹²¹TOMEŠOVÁ, Jana. Společná péče o nezletilé dítě. In: *Právní prostor* [online]. 22. 11. 2017 [cit. 2022-02-11]. ISSN 2336-4114. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/spolecna-pece-o-nezletilo-dite>

vlastní domácnosti. Je pochopitelné, že tato forma péče o dítě vyžaduje, aby se rodiče opravdu byli schopni na všem stran péče o dítě dohodnout a mohli se spolehnout jeden na druhého, bez nutnosti právní regulace rodinných vztahů.

Pokud má být v řízení rozhodnuto komu bude dítě svěřeno do péče, a to za situace, kdy oba rodiče jeví o svěřeni do péče upřímný zájem, musí být dle Ústavního soudu za účelem rozhodování v nejlepším zájmu dítěte veškerá výše zmíněná kritéria pro uspořádání poměrů posuzována samostatně. V případě, kdy budou u obou rodičů naplněna stejnou měrou, je dle Ústavního soudu žádoucí dítě svěřit do společné či střídavé péče. Jestliže je svěřeni dítěte do péče každého z rodičů v nejlepším zájmu dítěte, bude zároveň v jeho nejlepším zájmu svěřeni do péče obou rodičů současně, protože jen tehdy budou zajištěny předpoklady pro všestranný rozvoj dítěte a pouze tímto způsobem bude zároveň minimalizován zásah do rodinného života všech zúčastněných osob.¹²²

Tato forma péče o dítě bude vhodná zejména v rodinách, kde rozvod manželství znamená zánik partnerství, nikoliv však nesoulad v názorech na výchovu a péči o potomka. Nelze snad jinak než souhlasit s názorem Šimáčkové, když tuto formu péče o dítě hodnotí jako nejpřirozenější typ péče rodičů o dítě, kteří nepotřebují státní zásah k tomu, aby byli schopni se o svého potomka řádně postarat.¹²³ Je však třeba, aby obecné soudy neschvalovaly dohody o společné péči bez pečlivého zhodnocení rodinných poměrů, neboť není vyloučeno, že se může jednat toliko o zdánlivou dohodu rodičů s úmyslem rychlého rozvedení manželství a následné pokračování sporu o jinou podobu péče a úpravu rodinných poměrů.

¹²²Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. 5. 2014.

¹²³Šimáčková in MELZER, F., TĚGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-004-8. s. 1623.

6 STŘÍDAVÁ PÉČE RODIČŮ

Střídavá péče označuje stav, kdy dítě žije střídavě po určitý časový úsek vždy u jednoho z rodičů. Rozvod manželství sebou často přináší typický aspekt, kterým je pocit ztráty jednoho z rodičů, resp. pocit rodiče, že ztrácí své dítě. Jelikož je rozpad manželství fenoménem dnešní doby, je na místě zvažovat řešení, které zajistí, aby dítě bylo rozpadem partnerského svazku zasaženo co nejméně. Střídavá péče je chápána jako určitá podpora stejné role obou rodičů ve výchově dítěte a měla by pomoci eliminovat „pocit ztráty jednoho z rodičů“, ovšem za předpokladu, že rodiče nemají problém své role takto vzájemně vnímat.¹²⁴

V případě, že je dítě svěřeno do střídavé péče, střídá se v péči matka a otec v určitých intervalech, které mohou, ale nemusejí být stejně dlouhé. V některých případech se tak střídavá péče může blížit péči individuální s velmi širokým stylem individuálně nepečujícího rodiče. Zákon výslovně nestanoví konkrétní délku střídavé péče, a tak je především na úvaze soudu, jaký interval zvolí. Organizace střídavé péče by měla být odvozena od konkrétních potřeb dítěte, jeho rodičů, případně širší rodiny a dalších faktorů v životě dítěte, včetně jeho věku.¹²⁵ Zákonodárce původně dle zahraniční praxe předpokládal, že dítě bude možné svěřovat do péče jednoho rodiče na dobu jednoho měsíce a další měsíc do péče rodiče druhého. Nejobvyklejším časovým intervalem střídání v péči o dítě je však v současné době doba jednoho týdne. Vždy však záleží na konkrétní rodinné situaci, neboť například u menších dětí se doporučuje zvolit interval kratší, například po třech dnech tak, aby nestrádalo odloučením od druhého rodiče.¹²⁶

Střídavá péče není legálně definována, a tak fakticky může nabývat mnoho podob. V praxi méně častým způsobem střídavé péče je například forma tzv. hnízda, kdy dítě zůstává v jedné domácnosti a jeho rodiče do tohoto obydlí dochází a střídají se v péči.¹²⁷ Takové uspořádání střídavé péče, jak poznamenává Šimáčková, je však prakticky hůře proveditelné, neboť je jak ekonomicky, tak organizačně náročné a může vést k tomu, že dítě bude postrádat zkušenost

¹²⁴ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHALOVÁ, Lenka, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. Rodičovská odpovědnost. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-179-3. s 200-201.

¹²⁵TRÁVNÍČEK, Milan. Střídavá péče. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-596-1. s. 75 a násl.

¹²⁶DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. Výlučná, střídavá nebo společná péče o nezletilého? *Právo a rodina* [online]. Wolters Kluwer, 2016, (1) [cit. 2022-02-22]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/165036/1/2>

¹²⁷Králíčková in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2 vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 227.

s reálným rodinným životem, který rodiče povedou ve svých obydlích mimo toto „hnízdo“.¹²⁸

V rámci střídavé péče může soud stanovit výživné, a to úměrně dle doby, kdy je dítě v péči toho kterého rodiče a dle jejich příjmové situace. Výživné však stanoveno být nemusí, tak tomu bývá zejména v případech, kdy rodiče mají podobné finanční poměry. Vyměření výživného však dle mého názoru může zabránit situacím, kdy se jeden z rodičů domáhá střídavé péče jen proto, aby nemusel platit vysoké výživné.

Zákon dohodu rodičů o střídavé péči nevyžaduje, a tak je možné, aby o střídavé péči rozhodl autoritativně. Ostatně to potvrzuje i Ústavní soud v nálezu ze dne 30. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14, ve kterém uvedl, že jestliže zákonodárce podmínku souhlasu obou rodičů u střídavé péče neuvádí, dává tak na zřetel fakt, že souhlas obou rodičů při svěřování dítěte do střídavé péče není třeba vyžadovat. Pokud však jeden z rodičů s takovým postupem nesouhlasí, měly by se obecné soudy zaobírat důvody jeho negativního stanoviska. Střídavou péči tak nelze vyloučit a priori pro nesouhlas jednoho z rodičů. Zároveň však platí, že pokud se rodiče nejsou schopni na střídavé péči dohodnout, musí soud bedlivě zvažovat, zda jeho autoritativní rozhodnutí o střídavé péči proti vůli jednoho z rodičů bude v dané věci v zájmu dítěte.¹²⁹ Šimáčková se pak domnívá, že zpravidla nebude vhodné, aby soud nařizoval střídavou výchovu v případech, kde jeden z rodičů o tuto formu péče o dítě nestojí.¹³⁰ Také Behr pokládá střídavou péči za vhodnou v případě, kdy jsou rodiče schopni ji zvládat v zájmu dítěte a za ideální považuje stav, kdy je střídavá péče realizována na základě dohody obou rodičů.¹³¹ Ústavní soud se k nařízení střídavé péče proti vůli jednoho z rodičů vyjádřil již opakovaně. Například z jeho nálezu sp. zn. III. ÚS 1206/09 ze dne 23. 2. 2010 se podává, že zájmem dítěte je nepochybně to, aby bylo v péči obou rodičů a pokud takového řešení nelze docílit, pak toho z rodičů, který má k této péči náležitější předpoklady. Tento rodič by měl uznávat roli a důležitost druhého rodiče v životě dítěte a měl by být přesvědčen o tom, že i druhý rodič je stejně podstatnou osobou pro dítě jako on

¹²⁸Šimáčková in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-004-8. s. 1615.

¹²⁹Hrušáková, Westphalová in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 1020.

¹³⁰Šimáčková in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-004-8. s. 1616.

¹³¹BEHR, Tomáš. *Otázky pro presumpci střídavé péče*. *Právo a rodina* [online]. 2018, (1) [cit. 2022-2-26]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/241798/1/2>

sám. Pokud obecné soudy podložily svá rozhodnutí tvrzením, resp. pouze nesouhlasem matky, kdy tento nesouhlas byl ve skutečnosti jedinou zábranou pro výrok o střídavé péči o dítě, musí jej přezkoumat jakožto předmět dokazování. Nesouhlas rodiče se střídavou péčí tedy může být relevantní pouze tehdy, je-li vybudován na důvodech, jež jsou způsobitelné intenzivním způsobem negativně zasahovat do zájmu dítěte. Také nálezem sp. zn. I. ÚS 1554/14 ze dne 30. 12. 2014 Ústavní soud potvrdil, že pouhé vzájemné konflikty mezi rodiči při komunikaci ještě neznamenají zásadní důvod pro vyloučení střídavé péče. Dále vyložil, že v případě, že nejsou splněny podmínky pro svěření dítěte do střídavé péče, mělo by být svěřeno do péče především tomu z rodičů, který je více nakloněn vzájemné komunikaci s druhým rodičem a který nebrání vzájemnému styku.

Právo dítěte na oba rodiče, jak je zakotveno i v OZ, vyvrcholilo sérií nálezů Ústavního soudu ke střídavé péči. Za zásadní je považován již výše uvedený nález sp. zn. I. ÚS 2482/13¹³², kterým Ústavní soud stanovil čtyři základní kritéria, která mají obecné soudy v řízení o úpravě výchovných poměrů v souladu s nejlepším zájmem dítěte brát v potaz. Těmto kritériím se věnuje kapitola 4.1. Ústavní soud v tomto nálezu, často označovaném jako přelomovém, vyslovil určitou preferenci střídavé péče.

Ve své starší judikatuře byl však Ústavní soud v rámci problematiky střídavé péče spíše rezervovaný a v jeho názorech došlo k jistým změnám. Například ještě v roce 2005 rozhodoval o ústavní stížnosti, kterou otec nezletilé dcery napadl pravomocná rozhodnutí obecných soudů, kterými byla nezletilá svěřena do výlučné péče matky. Obecné soudy konstatovaly, že ačkoliv by střídavá péče byla v daném případě vhodná, pro nepřekonatelné rozpory mezi rodiči nelze mít za to, že je v zájmu dítěte. Ústavní soud v nálezu vyjádřil názor, že *„Svěření dítěte do střídavé výchovy rodičů nesmí být ústupkem jejich vzájemné rivalitě, ale vyjádřením kvalitního a pozitivního vztahu rodičů k dítěti; to předpokládá toleranci, vyspělost a dobrou vůli všech zúčastněných. Rozhodnutí o střídavé výchově nezletilého dítěte by mělo vycházet z jejich společné vůle a dohody, schopnosti spolu komunikovat a spolupracovat a nezapojovat dítě do svých vzájemných problémů. Podle Ústavního soudu není v tomto případě podstatná otázka, proč rodiče nejsou ochotni spolu spolupracovat a komunikovat, nýbrž to, že jim v daném případě chybí ochota a vyspělost v zájmu nezletilé dcery spolu kooperovat.“*¹³³ Dospěl tedy k závěru, že

¹³²Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. 5. 2014.

¹³³Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 48/04 ze dne 27. 1. 2005

dohoda rodičů o střídavé péči by měla být obligatorní, když rozhodnutí o střídavé péči by mělo být postaveno na základě společné vůle rodičů a jejich vzájemné komunikaci a spolupráci. Ústavní soud považoval za irelevantní, z jakého důvodu spolu rodiče nejsou schopni komunikovat a kooperovat, resp. námitky otce o neochotě matky s ním spolupracovat, a považoval za zásadní to, že tato schopnost mezi rodiči schází. V odlišném stanovisku vyjádřila soudkyně Ivana Janů svůj opačný závěr o daném případě, tedy že rozhodnutím obecných soudů bylo zasaženo do ústavního práva stěžovatele, když nezkoumaly příčiny neschopnosti rodičů se na výchově nezletilé dcery dohodnout a nezjistily tak, který z rodičů otevírá v zájmu dítěte větší výchovný prostor druhému rodiči. Dle názoru soudkyně je totiž zájmem dítěte bezpochyby to, aby bylo v péči toho rodiče, který akceptuje roli a důležitost druhého rodiče. K podobnému závěru došel Ústavní soud ve svém pozdějším nálezu sp. zn. III. ÚS 1206/09 ze dne 23. 2. 2010 již uvedeném výše.

Naproti tomu se Ústavní soud ve svém pozdějším nálezu z roku 2007 přiklonil k tomu, že při zohledňování konkrétních okolností dané věci a z ní vyplývajících zájmu dítěte, který musí být vždy předním hlediskem při všech činnostech, týkajících se dítěte, nemůže nic změnit ani to, že se rodiče nemohou shodnout na novém uspořádání jejich rodinných poměrů.¹³⁴ Postoj Ústavního soudu byl tedy po určitý čas poněkud nejednoznačný. V roce 2009 pak Ústavní soud, v již zmiňovaném nálezu¹³⁵, judikoval, že nesouhlas matky se střídavou péčí lze považovat za relevantní pouze v případě, kdy je vybudován na důvodech, které mohou intenzivně zasahovat do zájmu dítěte a že děti mají právo na péči obou rodičů. Ve svých příštích rozhodnutích Ústavní soud již nepochybně vycházel z hlediska, že zájem dítěte je, aby bylo v péči obou rodičů. Příkladem mohou být nálezy sp. zn. I. ÚS 266/10 ze dne 18. 8. 2010, a nález sp. zn. I. ÚS 2661/10 ze dne 2. 11. 2010 ve kterých Ústavní soud judikoval, že případné rozhodnutí o střídavé péči, které by muselo být spojeno s dohodou a souhlasem obou rodičů a jejich vzájemnou nekonfliktní komunikací by bylo protiústavní. Tento výklad je tedy zjevně v protikladu s jeho dřívějším názorem citovaným v nálezu sp. zn. I. ÚS 48/04 ze dne 27. 1. 2005. Nález sp. zn. I. ÚS 266/10 ze dne 18. 8. 2010 je odůvodněn velmi podobně jako nález sp. zn. I. ÚS 2661/10 ze dne 2. 11. 2010. V něm Ústavní soud zdůraznil povinnost soudu „*přihlédnout i k tomu, jakou má ten který rodič schopnost dohodnout se na výchově dítěte s druhým rodičem. Obecně lze totiž*

¹³⁴Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 420/05 ze dne 11. 10. 2007

¹³⁵Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 1206/09 ze dne 23. 2. 2010

konstatovat, že zájmem dítěte je, aby bylo v péči obou rodičů, a není-li to možné, pak – v zásadě – právě toho z rodičů, který mimo jiné uznává roli a důležitost rodiče druhého v životě dítěte a je přesvědčen, že i ten druhý je dobrým rodičem (poznámka: avšak za předpokladu, že z pohledu zájmu dítěte nepřevažují jiné skutečnosti svědčící naopak pro péči druhého rodiče).“¹³⁶ Ostatně, obdobně se vyjádřil již v také již výše uvedeném nálezu sp. zn. III. ÚS 1206/09 ze dne 23. 2. 2010. Ústřední myšlenkou tohoto nálezu¹³⁷ je, že pokud by obecné soudy stavěly svá rozhodnutí o střídavé výchově na základě absence kvalifikované komunikace mezi rodiči a takovou absencí či neschopností komunikace považovaly nutně za překážku střídavé výchovy, byla by tato rozhodnutí protiústavní. „Při platnosti uvedené premisy soudů (o nemožnosti nařízení střídavé výchovy v případě neexistence kvalifikované komunikace mezi rodiči) by tedy k eliminaci střídavé výchovy stačilo pouze jednostranné, iracionální, svévolné, účelové odmítání kvalifikované komunikace rodiče, který má dítě ve své výlučné péči, s druhým rodičem.“¹³⁸ Ústavní soud zde upozornil na to, že by ve své podstatě šlo zneužití postavení rodiče, který (výlučně) vychovává dítě, resp., že takový postup by znamenal zneužití práva vychovávat své dítě dle čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod. Svévolným a záměrným odmítnutím střídavé péče jedním z rodičů by tak zcela odstranilo rovnocenné podmínky pro výchovu a péči o dítě druhým rodičem. Podle Ústavního soudu byl cíl zákonodárce při zakotvení institutu střídavé péče do zákona omezit tyto nežádoucí praktiky jednoho z rodičů, který omezuje kontakt dítěte s druhým rodičem a de facto tak omezuje jeho rodičovskou odpovědnost. Pokud by obecné soudy vylučovaly střídavou péči toliko pro postoj jednoho z rodičů, postrádala by tak zákonná úprava střídavé péče smysl. Uvedené závěry byly potvrzeny také výše uvedeným nálezem Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. 5. 2014, ve kterém uvedl, že střídavá péče nemůže být vyloučena pouze proto, že jeden z rodičů s touto formou péče o dítě nesouhlasí z toho důvodu, aby měl dítě ve své výlučné péči. Jestliže negativní stanovisko rodiče ke střídavé péči není založeno na iracionálním či nepřezkoumatelném důvodu, měly by obecné soudy pátrat po důvodech, pro které nechce jeden z rodičů s druhým rodičem na společné či střídavé péči spolupracovat. Za jediné relevantní důvody je pak možno pokládat pouze takové, které se intenzivním způsobem

¹³⁶Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2661/10 ze dne 2. 11. 2010

¹³⁷Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2661/10 ze dne 2. 11. 2010

¹³⁸Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2661/10 ze dne 2. 11. 2010

negativně dotýkají zájmů dítěte. Podle Ústavního soudu je zájem dítěte dokonce důležitější než stabilita jeho domácího prostředí. Tuto myšlenku vyjádřil v nálezu sp. zn. I. ÚS 1506/13 ze dne 30. 5. 2014, ve kterém uvedl, že hledisko velké vzdálenosti mezi bydlišti obou rodičů není důvodem, který by a priori vylučoval vhodnost střídavé výchovy. Při posuzování tohoto hlediska by však mělo být přihlédnuto k okolnostem konkrétního případu, zvláště pak k tomu, zda dítě není převozy a střídavými pobyty v různých prostředích příliš fyzicky či psychicky zatěžováno a také k tomu, zda je v reálných možnostech rodičů takovou větší vzdálenost v daných intervalech pravidelně absolvovat. Zároveň však připustil možnost, že model střídavé péče již nemusí být v budoucnu slučitelný s další školní docházkou nezletilé. Soudce Ludvík David vyjádřil v odlišném stanovisku k tomuto nálezu názor, že Ústavní soud zašel v posuzovaném případě příliš daleko, se kterým se ztotožňuji. Střídavá výchova, probíhající v době přemísťování dítěte v rámci předškolních zařízení je zcela jistě náročná, ale pro nezletilé dítě snad zvládnutelná. Pokud se však bude jednat o základní školní docházku, je situace poměrně odlišná. Na rozdíl od mateřské školy, na základní škole již v plném slova smyslu lze hovořit o kolektivu se všemi výchovnými aspekty, které jsou s takovým kolektivem spojeny. Je otázkou, zda nezletilé dítě nebude v důsledku střídavé péče a z toho pramenícího permanentního střídání kolektivu z něj vytrženo. Dalším faktorem, který by měl být dle mého názoru také brán v úvahu, je rozdíl v učebních nárocích té které školy. V daném případě matka zhruba o rok později od uvedeného nálezu, kterým byla ústavní stížnost zamítnuta, podala soudu návrh na změnu péče a soud svěřil nezletilou do péče matky. Proti tomuto rozhodnutí podal otec nezletilé odvolání, kdy odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že návrh matky na svěření nezletilé do její péče zamítl. Nálezem sp. zn. II. ÚS 169/16 ze dne 24. 6. 2016 Ústavní soud na základě ústavní stížnosti matky pak zrušil rozsudek odvolacího soudu. V tomto nálezu připomněl, že základním kamenem jeho judikatury vztahující se ke svěření dítěte do péče je zásada nejlepšího zájmu dítěte ve smyslu čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, která má být předním hlediskem při všech činnostech týkajících se dětí, ze které ale zároveň vyplývá, že nejde o hledisko jediné, které soudy v řízeních týkajících se dětí musí posuzovat. Z formulace předního hlediska však vyplývá, že nejlepší zájem dítěte bude mít při takovém zvažování a posuzování vyšší váhu než případné ostatní oprávněné zájmy.

Ústavní soud upozornil na svůj dřívější nálezh¹³⁹, v němž uvedl, že v případě, kdy budou kritéria pro střídavou péči splněna u obou rodičů přibližně ve stejné míře, mohou nastat okolnosti týkající se daného dítěte, které budou v rozporu se svěřením do střídavé péče a ta již nebude v souladu s nejlepším zájmem dítěte. Může se jednat o případy, ve kterém by střídavá péče působila dítěti pro jeho zdravotní či psychický stav nepřiměřenou zátěž či o situace, kdy, ačkoliv oba rodiče jinak splňují všechna kritéria pro střídavou péči, žijí ve velké vzdálenosti od sebe a kdy by tato vzdálenost mohla podstatným způsobem narušit školní docházku dítěte. Ústavní soud zde uvedl, že i ve svém předchozím zamítavém nálezu týkající se řešené věci připustil, že forma střídavé péče nebude muset být do budoucna v nejlepším zájmu dítěte, a to pro případnou neslučitelnost se školní docházkou nezletilé. Současně však nevyloučil, že by střídavá výchova mohla pokračovat i v průběhu další školní docházky s tím, že toto rozhodnutí bude v kompetenci obecných soudů v případě, kdy se rodiče na dalším fungování péče o nezletilou nebudou sami schopni se domluvit. V daném nálezu¹⁴⁰ došel Ústavní soud k závěru, že „*Přehodnocení stávajících výchovných poměrů musí být komplexní a podrobné, a v každé jeho složce je třeba hodnotit zájem dítěte.*“¹⁴¹ Obecné soudy se nemají spokojit se zjištěním, že dítě docházku do dvou základních škol zvládá, ale je zapotřebí zkoumat, jaký vliv má tento režim na jeho osobní život, psychiku, možnost být součástí kolektivu apod. Zvládání učiva nesmí být na úkor psychické pohody dítěte a jeho šťastného a spokojeného dětství. Zahájení školní docházky do dvou základních škol nemusí vždy představovat změnu okolností ve smyslu ust. § 909 OZ a to, zda tomu tak je či není, je třeba posuzovat individuálně v zájmu konkrétního dítěte. V projednávaném případě byl však závěr odvolacího soudu o tom, že ke změně poměrů nedošlo v nesouladu s provedeným dokazováním. Skutečnost, že ne vždy je střídavá péče v nejlepším zájmu dítěte můžeme považovat za jednu z hlavních myšlenek tohoto nálezu.

Dalším významným judikátem Ústavního soudu týkající se vzájemné schopnosti komunikace mezi rodiči byl nálezh sp. zn. I. ÚS 3216/13 ze dne 25. 9. 2014, ve kterém Ústavní soud formuloval názor, že je čistě vinou rodičů, že vůči sobě mají nepřekonatelné rozpory a jestliže tyto rozpory trvají, jsou obecné soudy povinny usilovat o jejich zlepšení. Svěřením dítěte do výlučné péče jednoho

¹³⁹Nález Ústavního soudu sp. zn. I ÚS 3216/13 ze dne 25. 9. 2014

¹⁴⁰Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 169/16 ze dne 24. 6. 2016

¹⁴¹Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 169/16 ze dne 24. 6. 2016

z rodičů z důvodu absence komunikace mezi nimi by tak znamenala omezení práv druhého rodiče, tím spíše, pokud by obecné soudy svěřily dítě do péče tomu rodiči, který tuto absenci komunikace zapříčinil. Pokud by takovému rodiči bylo vyhověno a dítě bylo svěřeno do jeho výlučné péče, byl by tento nespolupracující rodič vlastně odměněn za své obstrukční chování.

Stran určité preference střídavé péče, která byla založena oním „přelomovým“ nálezem Ústavního soudu z roku 2014¹⁴², je na místě uvést, že tento nálezn byl následně hojně citován a dále doplňován další judikaturou, která byla zmíněna výše. Např. ve shora uvedeném nálezu sp. zn. I ÚS 3216/13 ze dne 25. 9. 2014: *„Jsou-li u všech osob, jež o svěřeni dítěte do péče jeví upřímný zájem, naplněna stejnou měrou relevantní kritéria, je žádoucí dítě svěřit do společné či střídavé výchovy těchto osob či přijmout opatření, která takový postup v budoucnu umožní. Jen takto jsou zajištěny podmínky pro všestranný rozvoj dítěte a jen takovým postupem lze minimalizovat zásah do rodinného života dítěte i o jeho svěřeni do péče usilujících osob.“*¹⁴³ V tomto nálezu se podává, že „... nejlepším zájmem dítěte je, aby bylo především v péči obou rodičů, a pokud jsou splněny veškeré zákonné podmínky (tj. oba rodiče jsou stejnou měrou schopni a ochotni pečovat o zdraví dětí a o jejich tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj a tyto děti mají k oběma rodičům stejně hluboký citový vztah), tak je svěřeni dětí do střídavé péče pravidlem, nikoliv výjimkou.“¹⁴⁴ Na tento nálezn Ústavní soud navázal také dalším rozhodnutím, které jeho dosavadní závěr potvrzoval, a to nálezem sp. zn. I. ÚS 1554/14, ze dne 30. 12. 2014, ve kterém formuloval myšlenku, že *„pokud oba rodiče projevují o dítě skutečný zájem a chtějí jej mít v péči a zároveň oba naplňují relevantní objektivní kritéria ve zhruba stejné míře, čl. 10 odst. 2 Listiny a čl. 8 Evropské úmluvy ve spojení s čl. 32 odst. 4 Listiny a čl. 3 odst. 1 a čl. 18 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte vytváří presumpci ve prospěch střídavé péče. Tuto presumpci lze vyvrátit, nicméně jsou k tomu zapotřebí pádné důvody, mající oporu v ochraně nejlepšího zájmu dítěte.“*¹⁴⁵ Toto určité upřednostnění střídavé péče následně ve korigoval svým dalším rozhodnutím sp. zn. I. ÚS 1234/15 ze dne 12. 8. 2015, přestože šlo o podobný případ jako ve výše uvedeném „přelomovém“ nálezu. Ústavní soud zde judikoval, že *„Z některých předchozích nálezů Ústavního soudu sice vyplývá, že střídavá péče by měla být pravidlem, ovšem jen za předpokladu, že*

¹⁴²Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. 5. 2014

¹⁴³Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3216/13 ze dne 25. 9. 2014

¹⁴⁴Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. 5. 2014

¹⁴⁵Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1554/14 ze dne 30. 12. 2014

*jsou splněny veškeré zákonné podmínky, tzn. že jsou oba rodiče stejnou měrou schopni a ochotni pečovat o zdraví dětí a o jejich tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, jestliže tyto děti mají k oběma rodičům stejně hluboký citový vztah, a je proto v nejlepším zájmu dítěte. Tyto zákonné podmínky však nutně nemusí nastat v každém zkoumaném případě, a má-li být rozhodnuto o střídavé péči, musí být jejich existence v řízení jednoznačně prokázána.*¹⁴⁶ Ústavní soud tak k otázce preference střídavé péče zdůraznil požadavek zákonných podmínek a splnění kritérií, jakožto vodítek pro posuzování nejlepšího zájmu dítěte v konkrétních případech (kterým se práce věnuje v kapitole 4.1), které dávají obecným soudům prostor pro uvážení okolností v jednotlivých případech. I přes splnění těchto kritérií však nelze považovat nařízení střídavé péče za automatické, neboť, jak uvedl ve svém nálezu sp. zn. IV. ÚS 773/18 ze dne 31. 8. 2018, „*Splnění kritérií pro nařízení střídavé péče je jen vodítkem pro rozhodování obecných soudů, takže jejich splnění nemusí vést vždy k jednoznačnému závěru o jejím nařízení v případě, že obecné soudy ústavně konformním postupem zváží všechny relevantní okolnosti a dospějí k jinému řešení.*“¹⁴⁷ K takovým relevantním okolnostem je třeba dle Ústavního soudu řadit i například funkční vztahy mezi rodiči nebo v rodině vůbec. Možnost stabilizace těchto vztahů a obnovení konstruktivní komunikace mezi rodiči pomocí nařízení střídavé péče však podle něj neznamená, že by z tohoto důvodu měla být nařízena a pokud obecné soudy své závěry řádně odůvodní, nepůjde o porušení požadavků plynoucích z čl. 32 odst. 4 Listiny, ani čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.

Další korekci preference střídavé péče lze spatřovat v nálezu z roku 2015¹⁴⁸, kde se Ústavní soud neztotožnil s názorem stěžovatele, který z jeho judikatury dovozoval, že střídavá péče by měla být normou a zdůraznil, že kritériem pro zvolení střídavé péče o dítě by nemělo být přání rodiče, nýbrž především zájem dítěte, který obecné soudy v rámci svého rozhodování mají brát prioritně na zřetel, přičemž by však také měly hledat řešení, které neomezí ani právo rodiče na péči o dítě a jeho výchovu zaručené Listinou základních práv a svobod podle požadavků proporcionality zásahu do jeho základních práv. Stejně tak v pozdějším zamítavém nálezu z roku 2018¹⁴⁹ Ústavní soud uvedl, že střídavá péče není řešením jediným, či dokonce prioritním, a že je úkolem obecných soudů, aby našly vhodné

¹⁴⁶Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1234/15 ze dne 12. 8. 2015

¹⁴⁷Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 773/18 ze dne 31. 8. 2018

¹⁴⁸Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 3330/14 ze dne 14. 10. 2015

¹⁴⁹Nález Ústavního soudu sp. zn. ÚS 1286/18 ze dne 31. 8. 2018

proporcionální řešení.¹⁵⁰ Ústavní soud tak nedal stěžovateli za pravdu a neztotožnil se s jeho názorem, podle nějž by střídavá výchova měla být vždy upřednostňována a zopakoval, že „*Kritériem pro svěřením dítěte do střídavé péče není (často jen subjektivní) přání konkrétního rodiče, nýbrž především tzv. nejlepší zájem dítěte (srov. Čl. 3 Úmluvy o právech dítěte), které jako objektivní faktor musí být při rozhodování soudů prioritním hlediskem. Obecné soudy se současně musí snažit nalézt řešení, které nebude omezovat ani právo rodiče zaručené v čl. 32 odst. 4 Listiny podle požadavků proporcionality zásahu do jeho základních práv. Střídavou péči proto lze před ostatními modely péče upřednostnit jen tehdy, je-li s přihlédnutím ke všem okolnostem případu, a to jak v kladném, nebo záporném smyslu, nejvhodnějším uspořádáním zohledňujícím prioritní zájem dítěte.*“¹⁵¹

Tyto závěry jsou pak vyjádřeny i v novější judikatuře Ústavního soudu. Například v nálezu sp. zn. IV. ÚS 2611/20 ze dne 22. 12. 2020 Ústavní soud vyložil, že pokud jeden z rodičů naplňuje kritéria pro úpravu poměrů k nezletilým dětem popsána v kapitole 4.1 více než rodič druhý, bude zpravidla v zájmu dítěte, aby bylo svěřeno právě do péče tohoto druhého rodiče. V opačném případě by bylo zájmem dítěte být v péči obou rodičů. Také však připomněl, že z jeho dosavadní judikatury současně vyplývá i skutečnost, že svěřením dítěte do střídavé péče není vždy automatickým řešením, jelikož obecné soudy musí zvažovat veškeré relevantní skutečnosti daného případu, které by s ohledem na nejlepší zájem dítěte tuto formu péče o dítě znemožňovaly, což vyvrací onu presumpci ve prospěch střídavé péče.

Judikatura soudů, týkající se střídavé péče se v průběhu let dočkala určitého vývoje a zřejmě není pochyb o tom, že se bude dále rozvíjet. Tento institut zpočátku vyžadoval souhlas obou rodičů jakožto nepřekročitelný předpoklad, avšak názor Ústavního soudu se v tomto ohledu nakonec změnil a jeho judikaturu tak lze označit za poměrně dynamickou. Stejně tak se postupně formuloval postoj k otázkám střídavé péče jakožto preferované formě péče o dítě. Z nejnovější judikatury Ústavního soudu však jistě plyne, že výchozím bodem pro rozhodování o formě péče o dítě po rozvodu manželství by měla být skutečnost, že na péči o dítě mají zásadně stejné právo oba rodiče, a to po stejnou dobu jako rodič druhý. Jakékoliv

¹⁵⁰RÁZKOVÁ, Renata. Nesvěřením nezletilých do střídavé péče s ohledem na nejlepší zájmy dítěte. In: *Bulletin advokacie* [online]. 15. 10. 2018 [cit. 2022-02-23]. ISSN 1805-8280. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/nesvereni-nezletilych-do-stridave-pece-s-ohledem-na-nejlepsi-zajmy-ditete>.

¹⁵¹Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1286/18 ze dne 31. 8. 2018

odchýlení od tohoto pravidla by mělo být řádně odůvodněno ochranou jiného, dostatečně legitimního, zájmu. Jelikož rodiče mají stejně silné právo na péči o dítě, nelze zájem jednoho upřednostňovat před zájmem druhého, a tak takovým legitimním zájmem hodným ochrany bude nejlepší zájem dítěte. Na základě výše uvedeného považují jakoukoliv presumpci střídavé péče jakožto nejlepší možné formy péče o dítě za nesprávnou, jelikož nejlepší zájem dítěte může být v konkrétních případech zcela odlišný. Současně by jakákoliv preference střídavé péče ze strany veřejných institucí mohla znamenat rozpor se zákonnou úpravou, která fakticky ani jednu z forem péče o dítě neupřednostňuje.

7 SVĚŘENÍ DO PÉČE JEDNOHO RODIČE

Při svěřením dítěte do péče jednoho rodiče, tedy formě tzv. individuální či výlučné péče, je dítě svěřeno do péče jednoho z rodičů, jakožto primárního pečovatele, se kterým žije v rodinné domácnosti, zatímco druhému, tedy individuálně nepečujícímu rodiči, ač stále nositeli rodičovské odpovědnosti a všech povinností a práv z ní vyplývajících, se mění jejich výkon.¹⁵² Platí, že nestanoví-li soud jinak, má tento individuálně nepečující rodič právo na pravidelný osobní styk s dítětem (ust. § 888 OZ). Zároveň je mu soudem vyměřena vyživovací povinnost k dítěti, a to k rukám pečujícího rodiče (ust. § 910 a násl. OZ).

Na základě judikatury Ústavního soudu a Úmluvy o ochraně práv dítěte lze shrnout, že žádný z rodičů nemá přednostní právo na péči o dítě. Stejně tak jako v případě rozhodování o ostatních formách péče o dítě platí, že se soud musí řídit primárně nejlepším zájmem dítěte. Soud by měl usilovat o minimalizaci jakéhokoli zásahu, kterým by bylo dítě odloučeno od osob, k nimž má silnou citovou vazbu a kde se cítí být doma, stejně tak jako o zajištění toho, aby bylo dítě svěřeno do péče tomu rodiči, který uznává roli druhého rodiče v životě dítěte. Soud by měl brát také na vědomí přání a názor samotného dítěte, a to s ohledem na jeho emocionální a rozumovou vyspělost. Ve shodě s vlastní judikaturou i judikaturou ESLP, Ústavní soud v nálezu z roku 2014¹⁵³ připomněl, že obecné soudy musí v řízení o úpravě výchovných poměrů v souladu s nutností rozhodovat v nejlepším zájmu dítěte brát v potaz kritéria, které rozvedl již ve svém nálezu sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. 5. 2014 (viz kapitolu 4.1). V této konkrétní věci, ve které se jednalo o rozhodování soudu o svěřením dítěte do péče jednoho z rodičů, pak zdůraznil kritérium míry zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě svěřením dítěte do péče té které osoby. Ústavní soud zde poukázal na znalecký posudek, ze kterého vyplýval výrazně kladný vztah nezletilé k otci, jeho přítelkyni a babičce a na méně výrazné vazby k matce a také na skutečnost, že v místě bydliště otce má nezletilá kamarády. Nezletilá také v rámci řízení vyjádřila své přání setrvat u otce. Rovněž orgán sociálně-právní ochrany dětí doporučil svěřením dítěte do péče otce.

Právu rodiče na osobní styk s dítětem se věnuje kapitola 2.3. Toto právo je dle čl. 32 Listiny součástí práva na rodinný život. Vychází však také z čl. 9 Úmluvy

¹⁵²Králíčková in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESPHALOVÁ, Lenka a kol. Rodinné právo. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. s. 227.

¹⁵³Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1835/14 ze dne 11. 9. 2014

o právech dítěte, který zakotvuje právo dítěte na udržování pravidelného osobního kontaktu s oběma rodiči a povinnost smluvním státům zajistit, aby dítě nemohlo být odděleno od svých rodičů proti jejich vůli. Výjimkou z uvedeného může představovat odnětí dítěte v případě, kdy to bude v jeho zájmu a pokud k němu dojde na základě soudního rozhodnutí a v intencích platného práva. Za obecnou zásadu tedy lze považovat to, že zájmem dítěte je možnost vytvořit si a upevňovat vzájemné vztahy mezi ním a oběma jeho rodiči. Zároveň z logiky věci vyplývá, že pro umožnění realizace jednotlivých povinností a práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti je nutné, aby se rodič mohl s dítětem pravidelně stýkat, a tak na něj výchovně působit.¹⁵⁴ K shodnému závěru dospěl také Ústavní soud, který v nálezu z roku 2016¹⁵⁵ uvedl, že „v případě, kdy obecné soudy rozhodují o úpravě styku, je nutno vycházet z toho, že právem obou rodičů je v zásadě stejnou měrou o dítě pečovat a podílet se na jeho výchově, s čímž koresponduje i právo samotného dítěte na péči obou rodičů, a tudíž je-li rozhodnutím soudu svěřeno do péče jednoho z rodičů, pak by tomuto dítěti mělo být umožněno stýkat se s druhým rodičem v takové míře, aby byl postulát rovné rodičovské péče co nejvíce naplněn.“¹⁵⁶ Dále konstatoval, a to ve shodě se svým dřívějším nálezem sp. zn. I ÚS 3216/13 ze dne 25. 9. 2014, že takové uspořádání rodinných poměrů bude zpravidla v nejlepším zájmu dítěte a jakékoliv odklony od tohoto principu by obecné soudy měly řádně odůvodnit, a to ochranou jiného, zároveň ovšem dostatečně silného legitimního zájmu.¹⁵⁷ Stran výchovného působení Ústavní soud také v nálezu sp. zn. II. ÚS 868/12 ze dne 12. 4. 2012 uvedl, že je to „... co nejšířší kontakt, protože je to právě množství času, ve kterém je možno realizovat i neverbální výchovné působení rodiče, tzv. výchova přítomností či příkladem, která je, jak obecně známo, tou nejúčinnější výchovnou metodou. Je nutno mít na zřeteli, že jakákoliv deformace vztahu rodič-dítě v důsledku odcizení je v pozdější době jen těžko napravitelná.“¹⁵⁸

V souvislosti se změnou společenských poměrů se měnil i rozsah styku výlučně nepečujícího rodiče s dítětem, a to směrem k jeho rozšíření. Ačkoliv opatrovnické soudy jistě disponují poměrně širokou škálou modelů úpravy styku rodiče s dítětem, je nesporné, což zdůrazňuje i Ústavní soud ve výše uvedeném

¹⁵⁴Westphalová in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 937.

¹⁵⁵Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2298/15 ze dne 15. 3. 2016

¹⁵⁶Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2298/15 ze dne 15. 3. 2016

¹⁵⁷Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2298/15 ze dne 15. 3. 2016

¹⁵⁸Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 868/12 ze dne 12. 4. 2012

nálezu¹⁵⁹, že není-li výlučně nepečující rodič stran jeho předpokladů o dítě pečovat určitým zásadním způsobem diskvalifikován, měla by být úprava styku pro oba rodiče v zásadě „půl na půl“.¹⁶⁰

Stran práva individuálně nepečujícího rodiče stýkat se se svým dítětem a práva dítěte stýkat se s tímto rodičem zákon stanoví, že je třeba ho realizovat v rozsahu, který je v zájmu dítěte.¹⁶¹ Tento rozsah bude záviset na mnoha proměnných, a to jak na straně rodiče, tak na straně dítěte (věk, vztah k rodiči, schopnost individuálně nepečujícího rodiče se o dítě postarat během doby, po kterou bude mít dítě u sebe apod.).¹⁶² Kromě toho, že soud může tento styk omezit či zakázat, může také určit podmínky styku jako je místo, kde k němu má docházet, případně i určit osoby, které se smějí případně nesmějí styku účastnit (ust. § 888 OZ). Je však zapotřebí mít na paměti, že jakákoliv úprava styku soudem představuje zásah do rodičovské odpovědnosti rodiče, který nemá dítě ve své péči, stejně tak jako do práva dítěte na péči obou rodičů.¹⁶³ Pokud má rodič dítě ve své péči, zatímco druhému náleží právo na styk s dítětem, měli by se rodiče dohodnout na vzájemném styku druhého rodiče s dítětem a také na všem stran podoby tohoto styku. Teprve v případě, že nedojdou k vzájemné dohodě, popřípadě vyžaduje-li to zájem na výchově dítěte a poměry v rodině, upraví styk rodiče s dítětem soud (ust. § 891 odst. 1 OZ). V druhém případě se dle Malé může jednat o situaci, kdy, ačkoliv jsou rodiče schopni postupovat stran kontaktů s dítětem ve vzájemné shodě, jejich dohoda však z různých důvodů nebude korespondovat s blahem dítěte, jakožto jedné ze základních hodnot rodinného práva.¹⁶⁴ Zákon tedy upřednostňuje dohodu a k této dohodě má rodiče vést i soud.¹⁶⁵ Ten může rodiče například informovat o možnostech mimosoudního smířčího či mediačního jednání (ust. § 9 ZŘS), případně může uložit rodičům na dobu nejvýše tří měsíců účast na takovém mimosoudním smířčím nebo mediačním jednání, případně rodinné terapii nebo také

¹⁵⁹Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2298/15 ze dne 15. 3. 2016

¹⁶⁰JIRSA, Jaromír. *Ústavní soud k rozsahu styku rodiče s dítětem* [online]. *pravni prostor.cz*, 5. 4. 2016 [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.pravni-prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/ustavni-soud-k-rozsahu-styku-rodice-s-ditetem>

¹⁶¹ust. § 888 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

¹⁶²Westphalová in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. *ISBN 978-80-7400-503-9*. s. 963.

¹⁶³Malá in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016. *ISBN 978-80-7502-004-8*. s. 1505.

¹⁶⁴Malá in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016. *ISBN 978-80-7502-004-8*. s. 1521.

¹⁶⁵Westphalová in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. *ISBN 978-80-7400-503-9*. s. 962.

setkání s odborníkem v oboru pedopsychologie (ust. § 474 ZŘS). O úpravě styku tedy soud autoritativně rozhoduje teprve tehdy, kdy rodiče nejsou schopni se na styku vzájemně domluvit a dále v případě, kdy se rodiče na úpravě styku dohodnou, ale zájem dítěte vyžaduje úpravu jinou.

Rodiči, který má dítě ve své výlučné péči, zákon stanoví povinnost dítě na styk s druhým rodičem řádně připravit, tento styk řádně umožnit a s druhým rodičem při výkonu jeho práva osobního styku s dítětem v potřebném rozsahu také spolupracovat (ust. § 888 OZ). Již jazykovým výkladem lze dojít k závěru, že příprava na styk s druhým rodičem bude zahrnovat aktivní prvek, kdy klíčové bude vytvoření takových podmínek, které jsou způsobilé umožnit bezproblémový styk dítěte s druhým rodičem. Tato příprava se může lišit dle konkrétní situace, zohledňující zejména věk dítěte, jeho zdravotního a psychického stavu a v neposlední řadě jeho vztahu s druhým rodičem.¹⁶⁶

Zákon také stanoví rodičům povinnost zdržet se všeho, co narušuje vztah dítěte k oběma rodičům a toho, co výchovu dítěte ztěžuje. Veškeré takové jednání by bylo v rozporu se zájmem dítěte a jako takové by pak mohlo připadat v úvahu i nové rozhodnutí soudu o příštích poměrech dítěte, tedy rozhodnutí o tom, který z rodičů má mít dítě ve své péči (ust. § 889 OZ). Tyto povinnosti však nejsou reflektovány pouze při realizaci styku, ale v souladu s ust. § 907 odst. 2, odst. 3 OZ jsou významné i pro samotné rozhodování o svěřeni dítěte do péče. Obecné soudy s ohledem na toto ustanovení berou v potaz také výchovné možnosti každého z rodičů, včetně schopnosti rodiče dohodnout se na výchově dítěte s druhým rodičem. Podobně se vyjádřila soudkyně Janů ve svém odlišném stanovisku k nálezu Ústavního soudu z roku 2005¹⁶⁷, ve kterém pokládala za důležité zjistit, „*který z rodičů otevírá v zájmu dítěte větší výchovný prostor druhému rodiči (za předpokladu, že oba mají o výchovu zájem a jsou k ní způsobilí.*“¹⁶⁸ Shodně s tímto názorem pozdějším nálezem z roku 2010¹⁶⁹ Ústavní soud uvedl, že zájmem dítěte je aby bylo především v péči obou rodičů, ovšem pokud to není možné, „*...pak toho z rodičů, který k tomu má lepší předpoklady, mimo jiné uznává roli a důležitost druhého rodiče v životě dítěte a je přesvědčen, že i ten druhý je dobrým rodičem.*“¹⁷⁰ Stran povinností pečujícího rodiče Westphalová v souladu s tímto

¹⁶⁶Malá in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-004-8. s. 1507.

¹⁶⁷Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 48/04 ze dne 27. 1. 2005

¹⁶⁸Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 48/04 ze dne 27. 1. 2005

¹⁶⁹Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 1206/09 ze dne 23. 2. 2010

¹⁷⁰Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 1206/09 ze dne 23. 2. 2010

názorem Ústavního soudu dovozuje, že by dítě mělo být pečujícím rodičem řádně motivováno, o druhém rodiči by nemělo být hovořeno negativním způsobem a při předávání dítěte by pečující rodič měl předat svoji autoritu na druhého rodiče. Spolu s řádným umožněním styku také platí, že pečující rodič nesmí žádným způsobem tomuto styku bránit a s druhým rodičem má naopak náležitě spolupracovat.¹⁷¹ Pod touto povinností si lze představit zejména předání řádně připraveného dítěte v místě a čase dle soudního rozhodnutí či dohody rodičů na straně jedné, na straně druhé pak řádné převzetí dítěte po uplynutí doby, která je vyhrazena pro styk dítěte s rodičem, který nemá dítě ve své výlučné péči. Podle Malé je častým problematickým bodem mezi rodiči nemoc dítěte. Přesto, že je nesporně nutné věnovat takové situaci náležitou pozornost, nelze ji přímo považovat za důvod, proč nelze uskutečnit předání dítěte do péče druhého rodiče. Pokud mají oba rodiče stejné výchovné kompetence, má se za to, že péči o nemocné dítě zastane stejně dobře jak matka, tak otec dítěte, pomineme-li mimořádné situace dané zpravidla závažností nemoci, aktuální pracovní vytížeností jednoho z rodičů či zdravotního stavu rodiče apod.¹⁷² Nejvyšší soud České republiky se v rámci této problematiky vyjádřil v usnesení z roku 2011¹⁷³ tak, že taková situace by měla být posouzena lékařem, který by měl zhodnotit charakter nemoci a možnost transportu dítěte, včetně případných rizik s tím spojených. V případě, kdy by rodič záměrně a bezdůvodně styk dítěte s druhým rodičem opakovaně neumožňoval, například právě s odkazem na nemoc dítěte, mohlo by takové chování být považováno za podstatný důvod pro vydání nového rozhodnutí soudu o tom, který z rodičů má mít dítě ve své péči dle ust. § 889 OZ.

Další povinnost, která je zákonem rodičům stanovena, je povinnost informační. Rodiče jsou povinni si vzájemně vyměňovat informace ohledně všech podstatných záležitostí, týkajících se dítěte a jeho zájmů (ust. § 890 OZ). Tato zákonná povinnost, jakožto součást práva na styk s dítětem, rozvíjí zákonnou povinnost rodičů vykonávat rodičovskou odpovědnost ve vzájemné shodě v souladu s ust. § 876 OZ a také v souladu se zájmy dítěte dle ust. § 875 OZ. Obsahem této povinnosti je právo rodiče na informace o dítěti na jedné straně a na druhé straně pak povinnost rodiče takové informace poskytovat. Jde tedy o vzájemný právní

¹⁷¹Westphalová in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 946.

¹⁷²Malá in MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: *Občanský zákoník – velký komentář*. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-004-8. s. 1508.

¹⁷³Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 4498/2009 ze dne 21. 2. 2011

vztah. Zákon přesněji nespecifikuje, o jaké podstatné informace se má jednat, lze však mít za to, že půjde především o významné záležitosti podstatné pro samotný výkon rodičovské odpovědnosti, jako jsou například informace o zdravotním stavu dítěte, školní docházce či jeho volnočasových aktivitách.¹⁷⁴

Jak pro péči výlučnou, tak pro péči střídavou platí, že zákon nikterak nestanoví rozsah styku rodiče s dítětem, ani přesné intervaly střídání v péči o dítě a rodiče či soudy tak mají široký prostor pro nastavení nových rodinných poměrů. Na základě trendů poslední judikatury Ústavního soudu lze mít dle mého názoru za to, že rozsah styku výlučně nepečujícího rodiče s dítětem může být upraven tak široce, že se bude podobat střídavé péči. Stejně jako u rozhodování obecných soudů o ostatních formách péče o dítě však i zde platí, že se musí řídit především nejlepším zájmem dítěte a svá rozhodnutí zdůvodnit relevantními důvody.

¹⁷⁴Westphalová in HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 960.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo podat ucelený výklad o možnostech uspořádání poměrů dítěte po rozchodu, respektive rozvodu rodičů a nastítnit vývoj judikatury Ústavního soudu v této oblasti, zejména pak poměrně bohaté a v čase dynamicky se rozvíjející judikatury stran střídavé péče a v neposlední řadě snaha ji kriticky zhodnotit.

Pro lepší porozumění dané problematice práce v úvodních kapitolách věnuje prostor samotnému vymezení vzájemných základních povinností a práv rodičů a dětí a také významnému pojmu rodinného práva, kterým je rodičovská odpovědnost. Ta, ač není samotným rozpadem manželství dotčena, představuje základ vztahů rodičů a jejich dětí a je nutné mít na paměti, že jakákoliv úprava styku soudem, může být určitým zásahem do rodičovské odpovědnosti výlučně nepečujícího rodiče a zároveň zásahem do práva dítěte na péči obou rodičů. Soud tak musí mít vždy na paměti výjimečnost a jedinečnost dítěte a jeho rodinné situace a následně proporčně zhodnotit jednotlivá chráněná a na druhé straně omezovaná práva.

Následná kapitola pojednávající o péči o dítě shrnuje současně existující možné formy péče o dítě, tedy společnou, střídavou a výlučnou péči.

Práce se dále věnuje ústřednímu pojmu této problematice, jakožto kritériu pro rozhodování o úpravě poměrů dítěte a jeho rodičů, kterým je nejlepší zájem dítěte. Nejlepší zájem dítěte jakožto alfa omega rodinného práva, přední hledisko při jakékoliv činnosti uskutečňované veřejnými či soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními či zákonodárnými orgány, týkající se dětí, představuje interpretační a aplikační pravidlo a je tak nutné mu věnovat patřičnou pozornost. Práce se proto pokouší o výklad tohoto neurčitého právního pojmu, který je nutno interpretovat vždy s ohledem na konkrétní okolnosti případu, na situaci v rodině dítěte a rovněž k jeho vlastním přáním, a to při zohlednění jeho rozumové a emocionální vyspělosti. S ohledem na judikaturu docházím k závěru, že tento pojem je nezbytné vykládat více způsoby v závislosti na konkrétní situaci, nicméně lze dedukovat, že v zájmu dítěte bude výchova v prostředí, které je naplněné láskou, pochopením, podporou a respektem v rámci stabilního prostředí, které pozitivně formuje dětskou osobnost a vede k rozvoji fyzických, psychických a mravních schopností a vlastností.

Následující kapitoly se věnují již jednotlivým formám péče o dítě. Jestliže zákon pro výlučnou a pro střídavou péči nestanoví rozsah styku rodiče s dítětem, ani přesné intervaly v péči o dítě, mají soudy v případě sporů v této oblasti vlastně

neomezený prostor pro nastavení nových rodinných poměrů. Na základě závěrů poslední judikatury lze mít dle mého názoru za to, že rozsah styku výlučně nepečujícího rodiče s dítětem může být upraven tak široce, že se bude podobat střídavé péči. Vždy však platí, že se obecné soudy při rozhodování o péči o dítě musí řídit především nejlepším zájmem dítěte a svá rozhodnutí řádně zdůvodnit relevantními argumenty. Práce se snaží popsat vývoj judikatury Ústavního soudu v této oblasti, s důrazem na rozhodování o střídavé péči, neboť tato judikatura je stran závěrů Ústavního soudu velmi dynamická a společností často diskutovaná. Lze shrnout, že ve starší judikatuře byl Ústavní soud v rámci problematiky střídavé péče ještě spíše rezervovaný. Následně však v jeho názorech došlo k jistým změnám. Zpočátku byl ke střídavé péči vyžadován souhlas obou rodičů jakožto základní předpoklad, avšak názor Ústavního soudu se v tomto ohledu měnil a souhlas obou rodičů již v současné době podmínkou pro střídavou péči není. Stejně tak se postupně formuloval postoj k otázkám střídavé péče jakožto pozdější judikaturou preferované formě péče o dítě. Následně však došlo k určité korekci této presumpce. Dle mého názoru zcela jistě není na místě tvořit jakoukoliv presumpci střídavé péče, jako nejlepší možné formy péče o dítě, když nejlepší zájem dítěte může v konkrétních případech nabývat různých podob. Současně by preferování střídavé péče ze strany soudů mohlo být v rozporu se zákonnou úpravou, která žádnou forem péče o dítě nepreferuje. Na druhou stranu považují vývoj české soudní praxe směrem k rozšíření styku individuálně nepečujícího rodiče s dítětem za správný, neboť dítě má právo na péči obou rodičů.

V oblasti zlepšování současné situace v rámci rozhodování sporů o porozvodové péči považují za nedostatečnou především osvětu laické společnosti, respektive rodičů. Po studiu literatury a judikatury v této oblasti jsem dospěla k závěru, že rodiče mnohdy nemají správnou představu o tom, co fakticky může případné rozhodnutí o péči znamenat a jaké z něj plynou povinnosti a práva. Dle mého názoru se nabízí řešení v podobě obsírnějšího poučování ze strany soudu, případně v podobě povinného projednání sporných otázek a jejich možných řešení ještě před eventuálním soudním sporem v mediačním centru či poskytování takových služeb orgánem sociálně-právní ochrany dětí. To by však předpokládalo změnu právní úpravy. Za vhodné bych považovala zejména poučení individuálně pečujícího rodiče o tom, jak důležitou roli v životě dítěte má rodič druhý, ve snaze dosáhnout potřebné součinnosti rodičů a eliminace nezřídka vídaného úsilí individuálně pečujícího rodiče separovat druhého rodiče od dítěte.

Zásadní poznatek, který vyplynul z mého studia dané problematiky je, že jen stěží lze nalézt univerzální řešení, které by bylo aplikovatelné na všechny případy, ač mnohdy skutkově velmi podobné. Vzhledem ke skutečnosti, že každé dítě a jeho rodinné poměry jsou jiné, nelze činit žádné definitivní závěry, které by měly všeobecnou platnost. Na tomto místě bych ráda zmínila usnesení Ústavního soudu, které dle mého názoru přiléhavě vystihuje mé závěry. Ústavní soud ve svém usnesení sp. zn. II. ÚS 2224/14 ze dne 9. 12. 2014 vyjádřil názor, že jeho judikaturu nelze s ohledem na jedinečnost každé rodiny paušalizovat a jakkoliv zobecňovat a že je vždy nutné zkoumat zájem a potřeby daného dítěte, o jehož budoucích poměrech má být rozhodováno. Ústavní soud také uvedl, že ani z ust. § 907 OZ neplyne žádná přednost v přístupu při rozhodování o formě péče o dítě a že je především prací obecných soudů, aby v souladu se zásadou nezávislosti soudu, s ohledem na zjištěný skutkový stav a přihlédnutím ke konkrétní situaci se znalostí daných rodinných poměrů, rozhodly o konkrétní formě péče o dítě.

Jak plyne z judikatury a také ze zákona, obecné soudy by se při rozhodování o konkrétní formě péče o dítě měly řídit zásadou nejlepšího zájmu dítěte s vědomím, že jejich rozhodnutí zásadním způsobem ovlivní zejména život dotčeného dítěte. Při svém rozhodování by se tak měly pokusit o oproštění od vlastních morálních soudů a hodnot, jelikož je vždy na místě vzít v úvahu konkrétní rodinnou situaci, která se může značně lišit od tradiční představy o rodině. Pokud mezi rodiči dojde k neshodám a jejich názory na rodinné uspořádání a poměry k dítěti se dostanou do střetu, měly by soudy hledat nejlepší řešení primárně pro dítě, nehledě na to, že se může na první pohled rodičům jevit jako zatěžující.

Ať už bude zvolena jakákoliv forma péče o dítě, jsem na základě výše uvedeného toho názoru, že styk by měl být upraven tak, aby měli oba rodiče možnost pečovat o dítě jak ve všedních, tak ve svátečních dnech, ve zdraví i nemoci dítěte, a to tak, aby péče o dítě nebyla vždy jen běžná a snadná, neboť jsou to právě i problémové situace, kdy se upevňuje a prohlubuje vzájemný vztah a pouto mezi rodičem a dítětem.

Na druhé straně rodiče by si pak zároveň měli být vědomi toho, že žádné autoritativní rozhodnutí soudu není řešením jejich problémů a nezabezpečí dítěti duševní a psychickou pohodu. Jakékoliv soudní řízení totiž zatěžkává právě děti ze všech účastníků nejvíce. Je to tedy především konstruktivní komunikace mezi rodiči a jejich schopnost se dohodnout na společném řešení problémů a následném nastavení formy péče o dítě.

Tuto práci bych ráda zakončila dle mého mínění přiléhavou citací:
„(...) od okamžiku vzniku problému až do jeho vyřešení pravomocným soudním rozhodnutím uplyne tolik času, který nelze nikomu ze zúčastněných nijak nahradit. A přitom může tolik chybět. Nezbyvá než doufat, že již obecné soudy budou zohledňovat nejlepší zájem dítěte objektivně a postupovat natolik rychle, aby měly děti příležitost své dětství užít ve vlastním nejlepším zájmu.“¹⁷⁵

¹⁷⁵Burešová in FOREJTOVÁ, Monika, ed. *Evropské hodnoty a ústavní garance právního státu a demokracie: východiska a perspektivy: sborník příspěvků ze studentské části mezinárodní konference*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2018. ISBN 978-80-261-0762-0. s. 13-14.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A DALŠÍ ZDROJE

Odborná literatura:

- DVOŘÁK, Jan, Jiří ŠVESTKA a Michaela ZUKLÍNOVÁ. *Občanské právo hmotné*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-187-3.
- FOREJTOVÁ, Monika, ed. *Evropské hodnoty a ústavní garance právního státu a demokracie: východiska a perspektivy: sborník příspěvků ze studentské části mezinárodní konference*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2018. ISBN 978-80-261-0762-0. 116 s.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESPHALOVÁ, Lenka a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-644-9. 400 s.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II, Rodinné právo (§ 655-975): komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9. 1392 s.
- MATOUŠEK, Oldřich, *Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. 1. vyd. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0968-3. 255 s.
- MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975*. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-004-8. 2064 s.
- MENCNEROVÁ, Kateřina. *Rozvod manželství*. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice právní instituty. ISBN isnb-978-80-7400-796-5. 134 s.
- NOVOTNÝ, Petr, Jitka IVIČIČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ a Pavlína VONDRÁČKOVÁ. *Nový občanský zákoník: Rodinné právo*. 2014. Praha: GRADA Publishing, 2014. ISBN ISNB-978-80-247-5167-2. 194 s.
- POLIŠENSKÁ, Petra, Radka FEBEROVÁ a Zdeněk STUHLÍK. *Rodinné právo – právní postavení dítěte*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Musíš znát... ISBN 978-80-7598-442-5. 348 s.

- RADVANOVÁ, Senta. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-578-7.
- SOVOVÁ, Olga a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Rodina v novém soukromém právu: interdisciplinární právní pohled*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-569-1. 107 s.
- ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHALOVÁ, Lenka, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-179-3. 352 s.
- TRÁVNÍČEK, Milan. *Střídavá péče*. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-596-1. 126 s.

Odborné články:

- BEHR, Tomáš. *Otázky pro presumpci střídavé péče. Právo a rodina* [online]. 2018, (1) [cit. 2022-2-26]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/241798/1/2>
- DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Výlučná, střídavá nebo společná péče o nezletilého? Právo a rodina* [online]. Wolters Kluwer, 2016, (1) [cit. 2021-9-15]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/165036/1/2>
- JIRSA, Jaromír. *Ústavní soud k rozsahu styku rodiče s dítětem* [online]. [pravniprostor.cz](http://www.pravniprostor.cz), 5. 4. 2016 [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/ustavni-soud-k-rozsahu-styku-rodice-s-ditetem>
- RÁZKOVÁ, Renata. *Nesvěření nezletilých do střídavé péče s ohledem na nejlepší zájmy dítěte*. In: *Bulletin advokacie* [online]. 15. 10. 2018 [cit. 2022-02-23]. ISSN 1805-8280. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/nesvereni-nezletilych-do-stridave-pecs-s-ohledem-na-nejlepsi-zajmy-ditete>.
- ROGALEWIZCOVÁ, Romana. *RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST VE SVĚTĚ (1.)*. *Právo a rodina* [online]. Wolters Kluwer, 2020, (9), 19 [cit. 2021-10-6]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/282251/1/2>

- SHÖN, Monika. VZTAHY MEZI RODIČI PŘI VÝKONU RODIČOVSKÉ ODPOVĚDNOSTI. *Právní rozhledy* [online]. C. H. Beck, 2015, (1) [cit. 2021-9-15]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembrgvpxa4s7gfpxgxzv&groupIndex=11&rowIndex=0>
- TOMEŠOVÁ, Jana. Proč by mělo být dítě svěřováno do společné péče obou rodičů?. In: *Právní prostor* [online]. 2. 9. 2021 [cit. 2021-02-27]. ISSN 2336-4114. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/proc-melo-byt-dite-sverovano-do-spolecne-pece-obou-rodicu>.
- TOMEŠOVÁ, Jana. Společná péče o nezletilé dítě. In: *Právní prostor* [online]. 22. 11. 2017 [cit. 2022-02-11]. ISSN 2336-4114. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/spolecna-pece-o-nezletile-dite>

Právní předpisy:

- Císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský ze dne 1. 6. 1811
- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
- Úmluva o právech dítěte publikovaná ve Sbírce zákonů jako sdělení Federálního Ministerstva zahraničních věcí pod č. 104/1991 Sb
- Úmluva o styku s dětmi, vyhlášená jako sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 91/2005 Sb. m. s.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních
- Zákon č. 265/1949 Sb., zákon o právu rodinném

Judikatura:

- Nález Ústavního soudu I. ÚS 1081/20 ze dne 30. 8. 2021
- Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 2611/20 ze dne 22. 12. 2020

- Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 971/18 ze dne 11. 9. 2018
- Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 725/18 ze dne 8. 10. 2018
- Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1286/18 ze dne 31. 8. 2018
- Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 773/18 ze dne 31. 8. 2018
- Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 169/16 ze dne 24. 6. 2016
- Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2298/15 ze dne 15. 3. 2016
- Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 650/15 ze dne 16. 12. 2015
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1587/15 ze dne 15. 12. 2015
- Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 3330/14 ze dne 14. 10. 2015
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1234/15 ze dne 12. 8. 2015
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1554/14 ze dne 30. 12. 2014
- Usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2224/14 ze dne 9. 12. 2014
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3216/13 ze dne 25. 9. 2014
- Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1835/14 ze dne 11. 9. 2014
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1506/13 ze dne 30. 5. 2014
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. 5. 2014
- Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 2394/12 ze dne 5. 6. 2013
- Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 4160/12-2 ze dne 23. 4. 2013
- Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 868/12 ze dne 12. 4. 2012
- Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 4498/2009 ze dne 21. 2. 2011
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2661/10 ze dne 2. 11. 2010
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 266/10 ze dne 18. 8. 2010
- Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 1206/09 ze dne 23. 2. 2010
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 420/05 ze dne 11. 10. 2007
- Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 568/06 ze dne 20. 2. 2007
- Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 48/04 ze dne 27. 1. 2005

- Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 363/03 ze dne 20. 1. 2005
- Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 695/2000 ze dne 19. 4. 2001
- Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 534/98 ze dne 11. 2. 1999
- Rozsudek ESLP ve věci Lyubenova proti Bulharsku ze dne 18. 10. 2011, č. 13786/04
- Rozsudek ESLP ve věci Diamante a Pelliccioni proti San Marinu ze dne 27. 9. 2011, č. 32250/08
- Rozsudek ESLP ve věci Schneider proti Německu ze dne 15. 9. 2011, č. 17080/07
- Rozsudek ESLP ve věci Anayo proti Německu ze dne 21. 12. 2010, č. 20578/07
- Rozsudek ESLP ve věci Maire proti Portugalsku ze dne 26. 6. 2003, č. 48206/99
- Rozsudek ESLP ve věci Mustafa a Armagan proti Turecku ze dne 6. 4. 2010, č. 4694/03
- Rozsudek ESLP ve věci C. proti Finsku ze dne 9. 5. 2006, č. 18249/02
- Rozsudek ESLP ve věci Hokkanen proti Finsku ze dne 23. 9. 1994, č. 19823/92
- Rozsudek ESLP ve věci Keegan proti Irsku ze dne 26. 4. 1994, č. 16969/90

Další zdroje:

- Rozvodovost. In: *Český statistický úřad* [online]. 2020 [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/142755448/1300692103.pdf/ae7c7bbe-d341-4f87-94fc-523de14a65b5?version=1.1>

RESUMÉ

This thesis deals with various forms of child care, which are often considered as the adjustment of child care in the case of parental divorce. The main motive of this thesis is an acquaintance with legal institutes that are related to the regulation of the child care. This thesis aims to acquaint the reader with the most important, gradually evolving, professional and also lay public discussed, the case law of the Constitutional Court, and its critical evaluation.

The aim of the first part is an introduction to the most important aspects of the issue, which are essential for understanding the whole context of this thesis. These aspects are the specification of family or mutual duties and rights of parents and children. Although these interrelationships are the subject of the private law, with regard to the status of the child, increased care and protection by the public authorities must be taken into account. The form of this protection is the subject of the legislation of parental responsibility, which is discussed in the second chapter of the thesis. The third chapter deals with the central concept of this thesis, which is child care. This chapter focuses on the interpretation of this term and its legal regulation. It offers an overview of the basic forms of child care.

The first part goal is to understand the basic aspects of this issue. The second part is focused on various forms of child care. The so-called best interest of the child is a key concept that must be understood before studying the forms of child care itself, and the related case law of the Constitutional Court. The fourth chapter deals with this concept. An inseparable part of this chapter are the criteria formulated by the Constitutional Court, which the general courts should take into account in accordance with the best interest of the child in proceedings of the adjustment of the child care. The last part of this thesis consists of chapters that are focused on various forms of child care, their legislation and individual conclusions of the case law of the Constitutional Court and their critical evaluation.